

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הנגלה של התורה הוא תורת היראה.
הנסתר של התורה – הקבלה והחסידות – הוא תורת האהבה.
לכן תורת החסידות אוהבת את שיר השירים,
העוסק באהבה בין ישראל לקב"ה

[מתוך השיעור 'שיר השירים']

נשא תשפ"א

נשא ה'תשפ"א

26 **הסיפור החסידי**
רבי מנחם מענדל מווארקוי
דרכו בקדש של בעל ההילולא
של ט"ז בסיון

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
הידור בעבודה עברית מכספי מעשר
והנחת תפילין לפני טבילה במקוה

29 **פְּאֵזוֹר לְיִצְחָק
הַבְּרָכָה הַמְּשֻׁלָּשֶׁת**
רְצִי יִלְמֵד אוֹתָנוּ עַל בְּרַכַּת פְּהַיִּים
וְעַל גְּבוּל וְגְבֻלֵי גְבוּל בְּעִבּוּדַת ה'

04 **"ארדוף אויבי ואשיגם"**
גילוי דעת

05 **שיר השירים**
דרושי דא"ח שיר השירים (א)
ביאור בלקו"ת על שה"ש
עם ביאורי ר' הלל מפאריטש

16 **תורה משולשת - מתן תורה ה-3333**
שבועות תשפ"א
שלישיות בשבועות
ומצוות "ואהבת את ה' אלקיך"

20 **עבירה לשמה**
נועם אלימלך
מתי על הצדיק להתעלם
מהשכל דקדושה שלו

22 **עבודת הלויים**
זהב שלמה
סוד יתדות המשכן ושירת הלויים

25 **שלשה דברים**
פרקי אבות - פרק א משנה א
פרצוף "שלשה דברים" בפרקי אבות

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
בשיתוף עמותת ואביטה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות** די בכל אתר ואתר, לפניכם גליון לפרשת נשא, מעט הכמות, אך רב האיכות כתמיד.

השבוע בגליון:

כאמור, לאור **קוצר הזמן וריבוי המלאכה** [בעבודה על הגליון וכן על חומרים נוספים מבית גל-עין], הגליון השבוע בן **32 עמודים**, מה שכמובן נותן את ההזדמנות לקראו **'מכריכה לכריכה'**.

נפתח עם **גילוי דעת** של הרב לרגל **המצב בארץ הקדש** שהתפרסם בערב החג, ועדיין רלוונטי מתמיד [כשבמדור **נועם אלימלך** לפרשה, תוכלו למצוא **הרחבה על סוגיית מוסר אנושי מול רצון ה'**].

משם נעבור ל**שיעור הראשי** - מתוך תשורה לנישואי נכדת הרב - מטבע הדברים עוסק בנושא היקר והחשוב, **זוגיות מתוקנת**. בשיעור - **ביאור על המאמר הראשון של אדה"ז בלקוטי תורה שיר השירים וביאורי ר' הלל מפאריטש בפלח הרימון** - פותח הרב במעלת העיסוק ו**בחיבה היתרה הנודעת לדרושי החסידות על שיר השירים**, האהבה והחיבור בין הקב"ה לכנסת ישראל, עצם הלז של כל פנימיות התורה, בלימוד מכך לחיי הנישואין של כל אחד ואחת עם הממד התורני שמכניס החתן הביתה וממד מסירות הנפש של הכלה וההתמסרות לחיי הנישואין המובילה לאהבה פנימית בין הבעל והאשה. **המובא כאן בגליון הוא רק חלק מהתשורה המלאה**, אותה ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org.il.

את חלק השיעורים חותם שיעור קצר על **תורה משולשת - מתן תורה ה'333** [שעיקרו נשלח במייל התפוצה ערב החג וכאן מופיע ב"פנים חדשות" לאורך ולרוחב לאחר הרחבות הרב במהלך החג]. על היחודיות של השלישיות בחג השבועות, **עבודת המצוה המשולשת** "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", **ומדוע השיעור רלוונטי גם עם חלוף החג**.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

“אָרְדוֹף אוֹיְבֵי וְאַשִׁיגִים וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתָם”

בס"ד ערב חג השבועות תשפ"א

אל אחינו כל בית ישראל

בחג השבועות, זמן מתן תורתנו, עלינו לזכור את הוראת התורה כי מלחמה על עיר שאינה נכנעת לנו היא "עד רדתה" ("ואפילו בשבת").

זהו היום המתאים להתחזק בדברי דוד מלך ישראל, שנולד והסתלק בשבועות – "אָרְדוֹף אוֹיְבֵי וְאַשִׁיגִים וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתָם".

על ראשי המדינה והצבא לנצל את ההזדמנות ולהכות בעז באויב הערבי בעזה, לחתור לנצחון אסטרטגי בחיסול המחבלים, בהשמדת התשתיות שלהם ובמיטוט השלטון העוין לישראל. כפי שאמר הרבי מליובאוויטש במקרים דומים, הנסיבות הפוליטיות היום, המאפשרות לחימה ללא הפסקה, הן 'הזמנה מן השמים' לעשות זאת.

מורנו הבעל שם טוב, שגם הוא הסתלק בחג השבועות, העמיד את אהבת ואחדות ישראל כיסוד היסודות. זהו הזמן להגביר את הערבות ההדדית בכל רחבי ארצנו הקדושה ולומר – תחזקנה ידיכם, כל הבאים לעזרת ה' להגן על היהודים מאת דורשי רעתם!

הבעל שם טוב גם אמר ש"לב ישראל חי" וכשם שמאמינים בה' יתברך יש להאמין בכל יהודי. כך, כשם שניתן לחזור בתשובה על המעשים הפרטיים, גם במישור הציבורי מי שטעה בהצהרות ובמעשים לא נכונים יכול וצריך לחזור בו. האירועים בימים האחרונים מזמינים את נבחרי הציבור לומר "דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי" ולשנות את דרכם להנהגה אחרת – הדבר יהיה "טוב לשמים" ו"טוב לבריות" וגם טוב להם עצמם ככל המישורים (כולל במישור הפוליטי), טוב משולש של "תורה משולשת" המודגש השנה, שנת 3333 למתן תורה!

בברכת קבלת התורה, לכלל ולפרט, בשמחה ובפנימיות.

הרב יצחק גינזבורג

שיעור

דרושי דא"ח שיר השירים (א)

שיר השירים

קיצור מהלך השיעור

מי"א ניסן השנה מסביר הרב שה'מבצע' העיקרי ב־15 השנים הקרובות הוא הפצת **הסודות של חיי נישואין** מתוקנים בעולם כולו. בסעודת משיח גם הושם דגש מיוחד בענין קריאת וביאור שיר השירים. במסגרת הזו, ולרגל נישואי נכדת הרב השבוע, נדפסה תשורה הכוללת ביאור על המאמר הראשון של **אדמו"ר הזקן** בלקוטי־תורה שיר השירים וביאורי **רבי הלל מפאריטש** עליו בפלח הרמון. המהדורה שכאן היא תקציר בלבד (כרבע מתוכן התשורה), בו הודגשו יסודות המאמר (ללא ציטוט מלא ממנו) והלימודים ממנו לחיי נישואין.

פרק א פותח במעלות העיסוק בשיר השירים ובתקציר המאמר, תוך התמקדות בחתונת **הקב"ה וכנסת ישראל** במתן תורה והלימודים ממנו בחיי הנישואין (**והממד התורני** שצריך להכניס החתן הביתה). **פרק ב** עוסק ביחס בין שתי מדרגות הכלה שמסביר אדמו"ר הזקן, עם התייחסות ל**מסירות הנפש והאהבה** שמחדירה הכלה לבית היהודי. **פרק ג** מתמקד בסוד "שיר השירים" – **השיר** המתנגן בבית היהודי ופועל את היחוד, **והאיחוד** בין 'שיר החתן' ו'שיר הכלה'.

לקוצר היריעה אין כאן נגיעה כמעט בכלל בביאור הפסוק השני אליו מתייחס המאמר, "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין". את התשורה המלאה ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org.

שיר השירים בתנ"ך כן חבה יתרה נודעת למאמרי החסידות העוסקים בשיר השירים – בעצם האהבה והחיבור בין הקב"ה ועם ישראל, הלזו הפנימי של כל תורת החסידות (נשמתא דאורייתא, שהיא בעצם תורת האהבה ביחס לנגלה וגופא דאורייתא, תורת היראה). המאמר הראשון על שיר השירים בלקוטי

א. חתונת הקב"ה וכנסת ישראל במתן תורה חיבור המשל והנמשל בשיר השירים

"כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים"^א. כשם שחבה יתרה נודעת למגלת

א ע"פ משנה ידים פ"ג מ"ה.

של הכלה לחתן העליון. "כלה תתאה" היא מלשון כלות הנפש (כמו בפסוק "נכספה וגם כלתה נפשי"^ה) – אהבה, תשוקה והתמסרות (אך ללא בטול מציאותה של הכלה, אלא דווקא מתוך חוית-האהבה שלה).

שתי מדרגות הכלה מקבילות לשתי בחינות מסירות נפש שיש בקריאת שמע – מסירות נפש ב"אחד", כמפורש בספר הזהר^ו, ומסירות נפש באמירת (הפסוק הבא) "ואהבת את הוי' אלהיך... בכל נפשך"^ז, כמפורש במשנה^ח (ולפי מקורות החיוב מובן שאלה בשני ממדים, נסתר ונגלה, של מסירות נפש). מסירות הנפש הראשונה (של "כלה עילאה") נובעת מתוך התבוננות ש"אין עוד מלבדו" כלל (שהרי מצד ה' אין כל שינוי בבריאה, "אני הוי' לא שניתי"^ט), ואליאב דאמת אין כל צמצום והסתה, "ומבלעדי אין אלהים [שם הצמצום]"^י, וממילא מהאדם נדרש להתאיין לחלוטין ("שיתבטלו כל רצונותיו ולא ישאר שום רצון [רק] אליו יתברך"). מסירות הנפש השנייה (של "כלה תתאה") נובעת מהתבוננות ש"הוי' הוא האלהים"^{יא} – אכן אין צמצום 'חיצוני' לה, אבל הוא מצמצם את עצמו כדי שיהיו נבראים בעלי מציאות נפרדת, שיאהבו אותו ויתבטלו אליו בבטול היש, במסירות נפש של רצון ואהבה. שתי מדרגות הכלה, העולות כלפי מעלה, מעוררות שתי מדרגות של חתן היורד מלמעלה למטה. "חתן עליון" הוא ירידת אור אין סוף להתלבש בחכמת התורה ו"חתן תחתון" הוא ירידת התורה דאצילות להתלבש בתורה שלנו, בעולמות התחתונים.

על חיבור החתן והכלה נאמר "שיר השירים"

תורה של אדמו"ר הזקן – שנאמר בחתונת נכדתו עם הרה"ק רבי יעקב-ישראל מטשערקאס – עוסק בשני פסוקי הראשונים של שיר האהבה (פסוק הכותרת הכללי ופסוק הכותרת של שיר-התעוררות הכלה ליחוד עם חתנה) – פסוקים המבטאים את האהבה והתשוקה העזה שלנו לקשר המקווה עם ה': "שיר השירים אשר לשלמה. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין".

המאמר עוסק בנמשל של שיר השירים ומעמיק בעבודה הפנימית הנדרשת מאתנו ובגילוי האלקי שבא בעקבותיה. אך כמובן, יש לדברים גם השלכה על המשל התחתון – הקשר בין החתן והכלה בעולם הזה – ובכל הלימוד צריך לנוע בין המשל והנמשל, בדרך של "רצוא ושוב"^ב, עד שהם מתאחדים.^ג

תקציר המאמר

לנוחות הלימוד, נקדים את תקציר המאמר (תוך התייחסות גם לביאורו של רבי הלל), כדי לקבל תמונה שלמה שלו לפני ההתייחסות לפרטים מתוכו והלימוד מתוכם לחיי הנישואין: כדי להסביר את פסוק הפתיחה של שיר השירים מרחיב אדמו"ר הזקן, לכל לראש, על מהות קשר הנישואין בין החתן והכלה העליונים, הקב"ה וכנסת ישראל. מודגש במאמר שהכלה היא לא רק כל נשמות ישראל אלא גם כל אחד בפרט (וממילא עבודת הכלה המתוארת כאן שייכת לכל אחד, ולא רק לציבור).

במאמר מוסבר שישנן בכנסת ישראל (ובכל אחד מישראל) שתי מדרגות של כלה – "כלה עילאה" ו"כלה תתאה" (שרבי הלל מפאריטש ידגיש בביאורו שהן בעצם שני ממדים של אותה כלה, בפנימיות ובחיצוניות). "כלה עילאה" היא מלשון כליון (כמו בפסוק "כלה שארי"^ד) – התמסרות מוחלטת (עד כדי בטול במציאות)

ב יחזקאל א, יד.

ג וראה גם בהקדמת שכניה ביניהם (עמ' ני"א).

ד תהלים עג, כו.

ה שם פד, ג.

ו דברים ו, ד.

ז ח"ב קיט, א; ח"ג לג, א.

ח דברים ו, ה.

ט ברכות פ"ט מ"ה.

י דברים ד, לה.

יא מלאכי ג, ו.

יב ישעיה מד, ו.

יג דברים ד, לט. ובכ"מ.

והחתן – דבקות נשמות ישראל בקב"ה. בדימוי החתונה, התורה כאן היא טבעת הקידושין אותה נותן ה' לישראל, אם המדובר הוא בקידושי כסף ("טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף"^ט). כמובן, אפשר – ואולי פשוט יותר – לדמות את מתן תורה לקידושי שטה, כאשר התורה היא שטר־האירוסין^י. ישנה גם דרך שלישית של קידושין, קידושי ביאה, ואף שאסרו לקדש בביאה בזמן הזה, זהו דימוי המתאים גם לכל המשך חיי הנישואין בין החתן והכלה, כאשר התורה היא הכח ה"יורה כחץ"^{יא} מהחתן אל הכלה ונקלט בתוכה, "ותהר [אותיות תורה] ותלד"^{יב} (הביטוי של קידושי ביאה במתן תורה היה ש"על כל דבור ודבור פרח נשמתן אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתידי להחיות בו את המתים"^{יג} – היינו העלאת מ"ן ב"פרחה נשמתן" והמשכת מ"ד ב"החזירה להן בטל" – כנלמד מפסוק בהמשך שיר השירים, "נפשי יצאה בדברו"^{יד}, וד"ל).

"לכולי עלמא בשבת נתנה תורה"^{טו}, ושבת הוא גם יום היחוד בין האיש והאשה בכלל, ובפרט "עונתן של תלמידי חכמים"^{טז} – יום היחוד בין תלמידי־חכם ואשת־חבר, יחוד שכולו תורה. והרמז: החתן והכלה והכח המדביק ביניהם, הוי'־תורה־ישראל (ה"תלת קשרין"), עולים בגימטריא שבת במילוי (שין בית תו).

קולות של מתן תורה

מתוך ההקדמה מהי החתונה מסביר אדמו"ר הזקן את מהותו של החתן: "חז"ל דרשו חתן לשון

^ט יט תהלים קיט, עא.

^כ כ ראה כש"ט (קה"ת) י וביאורו בשכינה ביניהם פ"ו הערה ב (עמ' קס) ובאורך בשיעור ז"ך שבת ע"ט (נדפס בגליון ש"פ מסעי ע"ט). ראה עוד פלה"ר בראשית ד"ה "ויקרא אברהם ג"ו פ"ד ובשכינה ביניהם עמ' כח.

^{כא} כא ע"פ נדה מג, א.

^{כב} כב בראשית ד, א. ובכ"מ.

^{כג} כג שבת פח, ב.

^{כד} כד שה"ש ה, ו.

^{כה} כה שבת פו, ב.

^{כו} כו כתובות סב, ב.

– "שיר" פירושו תענוג, שהוא הבסיס לחיבור, כאשר מלמעלה נמשך "שיר" של החתן ומלמטה עולים ה"שירים" של הכלה ושלמות החיבור של שתי המדרגות נקראת "שלמה".

בביאור הפסוק השני, "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" יש הבדל בין הלימוד ה'פשוט' בלקו"ת לבין לימוד ביאור של רבי הלל בפלח הרימון: אדמו"ר הזקן מסביר את סוד הנשיקין, בו האהבה הכמוסה ביותר באה לידי ביטוי חיצוני, ואומר שמכח המשכה זו נעשה היחוד בין החתן (בשתי מדרגותיו) והכלה (בשתי מדרגותיה), תוך הדגשה שביחוד זה ("דודיך") ישנה מעלה על גילוי ההעלם שהוא סוד ה"יין". כשרבי הלל מבאר את הדברים הוא מסביר כי ה"יין" המדובר הוא־הוא יחוד החתן והכלה בעולם הזה (בשתי המדרגות, כנ"ל) ואילו בקשת "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" מלמדת על קשר עתידי, עמוק ונעלה עוד יותר – יחוד בו החתן והכלה כבר אינם שנים, אלא אחד ממש, המאוחד עם השותף השלישי ("הכל הוא ה").

אחרי תקציר המאמר נעבור לגעת בנקודות מתוכו ובלימוד מהן לחיי הנישואין (ללא הקפדה על רצף בין הנקודות):

"ביום חתונתו" – זה חתן תורה"

פתיחת המאמר היא בנישואי הקב"ה וכנס"ה המתחוללים "ביום חתונתו"^{טז} זה מתן תורה^{טז} – כאשר הקב"ה ממשיך ומשפיע תורה לישראל. התורה כאן היא הכח המחבר בין ה' לישראל, כמאמר הזהר "תלת קשרין מתקשראן דא בדא – ישראל אתקשרון באורייתא ואורייתא בקוב"ה"^{טז}. "אין טוב אלא תורה"^{טז} ובאמצעותה מתקיים "אמר לדבק טוב"^{טז} של דבקות הכלה

^{יז} יז שה"ש ג, יא.

^{טו} טו תענית כו, ב.

^{טז} טז זהר ח"ג עג, א.

^{יז} יז אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.

^{יח} יח ישעיה מא, ז.

חז"ל שהמשמח את החתן "זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות"^{לא}. ה"חמשה קולות" של מתן תורה הם המשכת ה' החסדים – מחסד עד הוד – של "תורת חסד"^{לב}, אמירת-גילוי התורה כלפי חוץ. לפני כן התורה היתה במחשבה (בינה, "עלמא דאתכסייא") והקולות מגלים אותה כלפי חוץ. גם בין כל איש ואשה יש "חמשה קולות", כאשר ה' החסדים מתבטאים בחמשה סוגי דיבור – הבעת אהבה (חסד), בקורת בונה (גבורה), דברי שבח ועידוד (תפארת), דיבורי 'הנהגה' בבקשה ובתיאום פעולות במציאות (נצח) ואמירת תודה (הוד)^{לג}. רק אחרי תיקון הדיבור בשלמות ניתן להגיע לנשיקה, המבטאת דבקות שמעבר למלים^{לד} – "ישקני מנשיקות פיהו".

סדר היום האלקי בבית היהודי

ירידת החתן העליון לתוך התורה מומחשת במאמר חז"ל שהקב"ה "יושב ועוסק בתורה"^{לה}. הביטוי הזה מופיע בתוך תיאור שלם של סדר היום האלקי:

שתיים עשרה שעות הוי היום שלש הראשונות הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן את כל העולם כולו, כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים, רביעיות יושב ומשחק עם לויתן, שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו.

אדמו"ר הזקן מסביר כי הקב"ה ממשיך את השפעתו בכל קומות הנפשי-המציאות –

לא ברכות ו, ב (ע"פ שמות יט, טד"ט).

לב משלי לא, כו.

לג ראה שכינה ביניהם פרק ב (עמ' קד ואילך); ברית הנישואין מאמר "שלום בית" פ"ג (עמ' לג ואילך).

לד ראה במקומות שבהערה הקודמת (ע"פ ע"ח שער הכללים פ"ב). ובכ"מ.

לה ע"ד ג, ב (וראה שיעורי "שתיים עשרה שעות הוי היום", י"ב-י"ז שבט תשע"ו, בהם נתבארה גמרא זו באריכות מופלגה).

ירידה-נחיתה, "חות דרגא וסיב איתתא"^{לו}. בפשט כוונת חז"ל היא שעל החתן לא להתעקש על יחוסו ומעלותיו אלא לרדת ולשאת אשה גם אם (לפי דעתו) היא פחות מיוחסת וכלילת-המעלות ממנו. אכן, זו לא רק הדרכה חד-פעמית, למקרה הצורך, אלא הדרכה לכל החיים שעל החתן להיות בתנועה של ירידה והשפעה כלפי אשתו ("איתתך גוצא – גחין ולחיש לה"^{לז}).

ביחס בין הקב"ה וכנסת ישראל, המתחולל דרך התורה, אור אין סוף ב"ה – שלמעלה מחכמת התורה המוגדרת – יורד כדי להתלבש בתורה. כאשר רבי הלל מסביר את המאמר, הוא לא מתייחס לתורה רק כ'מוצע' בין החתן-הקב"ה והכלה-כנס"י, אלא אומר שהתורה מזוהה עם החתן ("אורייתא וקוב"ה כולא חד"^{לז}) ואומר שה'מוחין' של החתן הם תורה וה'מוחין' של הכלה הם מסירות נפש.

ביחס לחיי נישואין, יש כאן הגדרה למהותם ותפקידם של האיש והאשה בבניית הבית –

ה'מוחין' של האיש הם התורה, ועליו להפוך את הבית לבית של תורה^{לז}, ואילו ה'מוחין' של האשה הם מסירות נפש, ובה תלויה המסירות בבית היהודי (אווירה המתבטאת גם בכך שהבית יהיה בית תפלה, גם בכך שהוא יהיה בית של גמילות חסדים, גם בהתמסרות לחינוך בבית, גם בהתמסרות לשליחות כלפי החוץ וגם בנכונות למסירות נפש כפשוטה – הכל מתוך תודעת ההתמסרות הטבעית של האשה).

בשל הקשר בין מתן תורה וחתונה אמרו

כז יבמות סג, א.

כח בבא מציעא נט, א.

כט תקו"ז כב.

ל ראה יין משמח ח"א ש"ד בתורה "אבא אבא".

רק אחרי

תיקון הדיבור
בשלמות ניתן
להגיע לנשיקה,
המבטאת דבקות
שמעבר למלים –
"ישקני מנשיקות
פיהו"

ב. שתי בחינות כלה "ראה חיים עם אשה אשר אהבת"

כדי לחדד את ההבדל בין שתי בחינות הכלה, שהן שתי בחינות מסירות-הנפש (כנ"ל), מקדים אדמו"ר הזקן קושיא, שחזרת בהרבה דרושי חסידות^{מח} (ומסופר^{מט} שהרה"ק רבי ישראל מרוז'ין הוא ששאל אותה, בעודו ילד, את אדמו"ר הזקן) – כיצד אחרי מסירות הנפש המוחלטת ב"אחד", כשאדם משליך את חייו מנגד ובטל לחלוטין, ניתן לדבר על רגש של אהבה ("ואהבת"), בו חש האדם את מציאות עצמו ואוהב מתוך הכרה שה' הוא חייו (עליהם ויתר קודם לכן).

על אף שיש מדרגות רבות של אהבה והתבוננויות המולידות את האהבה^{נב}, "ואהבת" מקושר כאן בעיקר להתבוננות "כי הוא חייך"^{נא} – אהבת ה' משום שהוא חיי האדם. גם בחיי הנישואין, אהבה החתן לכלה ואהבת הכלה לחתן צריכות להיות מתוך ההרגשה שבן הזוג הוא 'החיים שלי'^{נב} והדבקות בינינו הוא כל חיותי – "ואתם הדבקים... חיים כלכם היום"^{נב}, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת"^{נב}, "כל השרוי בלא אשה שרוי בלא חיים"^{נב}.

אהבה כזו, אף שהיא "מצד הטעם" (כלשון רבי הלל), אינה בגדר "אהבה שהיא תלויה בדבר"^{נד} (בה יתכן "בטל דבר – בטלה האהבה"), אלא אהבה-עצמית, "אהבה שאינה תלויה בדבר

מושכל (חב"ד), כאשר הוא "יושב ועוסק בתורה" (שהיא מוחין בעצם); מורגש (חג"ת), כאשר הוא "יושב ודן" (כאשר הדין, את מה להתיר-להכשיר ואת מה לאסור-לפסול, היינו כבר המדות בהן "שמאל דוחה וימין מקרבת"^{נז}); ומוטבע, כאשר הוא "יושב וזן" (בפרנסה הנמשכת על ידי רקיע "שחקים", בו שוחקים מן לצדיקים^{נח}, סוד שתי הספירות נצח והוד, רחים ורכב, המכינות את השפע, יחד עם ספירת היסוד, ה"צדיק יסוד עולם"^{נח}, המשפיע את השפע בפועל^{נט}). באותו אופן, על האיש בבית היהודי להמשיך בבית מוחין של תורה (בלימודו בבית ובחזרה בבית על מה שלמד בבית המדרש, המעמיד את הבית בקרן אורה^{נו} והופך אותו ל"בית של תורה"), רחמים (סוד "משפט רחמי"^{נא}), שהם עומק הקשר הרגשי^{נב}, ומזון בקיום חובותיו כלפי אשתו (שהיא סוד המלכות, "דלית לה מגרמה כלום"^{נב}, רק מה שמקבלת מבעלה).

אדמו"ר הזקן מפרט את סדר היום של הקב"ה, "יומם יצוה הוי' חסדו"^{נד}, בשלש הרבעים הראשונים שלו – מילוי המחויבות של האיש כלפי אשתו. הוא לא מזכיר כאן בפירוש את מעשי הקב"ה בשלש השעות האחרונות – "משחק עם לויתן"^{נה}, משחק ושעשוע הכרוכים ביחוד האיש והאשה (לויתן לשון "הפעם ילוה אישי אלי"^{נו}, "כמעד איש וליות"^{נו}).

לו סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב.

לז ראה חגיגה יב, ב.

לח משלי י, כה.

לט ראה תניא אגה"ק טו.

מ ראה גם יין משמח ח"ג ש"ג בתורה "איהו ברוך ואיהו ברכה".

מא ע"פ הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

מב ראה שיעורים בסוד ה' ח"א עמ' רלב.

מג זהר ח"ג קפ, ב.

מד תהלים מב, ט.

מה ע"ז ג, ב (וראה שיעורי "שנים עשרה שעות הוי היום", י"ב"ז שבת תשע"ו, בהם נתבארה גמרא זו באריכות מופלגה).

מו בראשית כט, לד.

מז מלכים א' ז, לו.

מח ראה הנסמן בספר הליקוטים דא"ח (צ"צ) אות מי עמ' תתקד. ועוד.

מט דרך מצותיך קלט, א. וראה באורך מסע ברדיטשוב עמ' 103 ואילך.

נ כמבואר בתניא (פמ"א ואילך), וראה סיכום המדרגות בין משמח ח"ב שער א.

נא דברים ל, כ. וכן במקומות רבים זהו הטעם העיקרי לאהבת ה' – ראה תניא אגה"ת פ"ט; אגה"ק ד; תו"א א, ד ובכ"ד.

נב ראה גם יין משמח ח"ב ש"א בתורה "נשמה שלי"

נג דברים ד, ד.

נד קהלת ט, ט.

נה קהלת רבה ט, ט.

נו אבות פ"ה מט"ז.

— בהסתלקות אשתו מאבד הצדיק את עיקר החיים דקדושה.

חשיבות הזהירות בדבור

כאשר רבי הלל מסביר את מסירות הנפש ב"אחד" (של "כלה עילאה"), הנובעת מהכרה בכך שאין כל קיום ממשי לעולם ובאמת "אין עוד מלבדו", הוא מוסיף את ההתבוננות בכך שדבורו של ה' כלול בתוכו ומיוחד אתו תמיד. גם בחיי הנישואין ראוי להתבונן כך בדבור — עם הזולת 'יוצא החוצה', אך דבור בין בני הזוג (שמדברים כשנים אך הרי הם "בשר אחד"^{טו}) נשאר ביניהם לעולם, וממילא צריך להקפיד מאד שכל דבור ודבור יהיה חדור באהבה נצחית. כמובן, צדו השני של המטבע הוא החיוב להזהר מאד מאד מלצער את הזולת בדבור, צער שיכולה להיות לו משמעות הרת-אסון למשך זמן רב — שעל כן הזהירו כל כך חכמים מאונאת דברים דווקא בין איש לאשתו^{טז}. וכדברי אדמו"ר הזקן^{טז} (שחובה על כל חתן ללמוד אותם היטב לפני החתונה^{טז}):

וצריך לזהר מאד באונאת אשתו שלא לצערה בדברים, שמתוך שדמעתי מצויה פורענות אונאתה ממנה לבא. ולעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בביתו של אדם אלא בשביל אשתו, וכך אמרו חכמים לבני דורם: כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו.

"נסתיימה עבודת הברורים" בחיי הנישואין

כשרבי הלל מדבר על שתי בחינות הכלה הוא מסביר שהבטול במציאות וההתאיינות המוחלטת של "כלה עילאה" אינם התכלית. יש חשיבות יתרה דווקא בעבודתה של "כלה

[חיצוני וצדדי]^{טז}, מתוך הכרה שאין לי כלל חיים בלעדי בן הזוג. כלומר, בן הזוג לא מוסיף טעם ותבלין לחיים, אלא הוא-הוא החיים העצמיים ובלעדיו אין כלל חיים^{טז}. כמובן, עם בן הזוג החיים טובים ושמחים^{טז} (כתרגום ל"חיים" בפסוק זה, "חיים טבין"^{טז}, וטוב הוא ממוצע כל אות במלה חיים), חיים של "אהבה בתענוגים"^{טז} (כרמזו בכך ש"ראה חיים עם אשה אשר אהבת" עולה אהבה פעמים ענג).

במובן זה, הבחירה בבן זוג היא הבחירה בחיים — קיום מצות "ובחרת בחיים"^{טז} (גם כפשוטו, ההחלטה להתחתן ולהעמיד דורות^{טז} היא בחירה בחיים כפשוטה — הכרה שמחה במעלת החיים בעולם הזה וחשיבותם^{טז}). עיקר ה"חיים עם אשה" הוא כאשר זוכים בני הזוג שהשכינה שרויה ביניהם — השכינה היא מקור החיים האמתיים. צדיקים גדולים, החל ממורנו הבעל שם טוב (וכיוצא בזה מסופר על הצמח צדק), אמרו אחרי שהתאלמנו כי כבר אינם יכולים לפעול מה שיכלו וקוו לפועל קודם לכן^{טז}

נז הדוגמה במשנה ל"אהבה שאינה תלויה בדבר" היא "אהבת דוד ויהונתן" (דוד הוא בחינת אשה ויהונתן בחינת האיש), בגימטריא אהבת ישראל, שהיא אהבה פעמים חכמה (סוד "ראה חיים", כדלקמן הערה טג) — כזו צריכה להיות כל אהבת ישראל (ראה שיערי אהבה ורצון מאמר "שלוש עשרה אהבות").

נח כהסבר החסידי הפנימי ל"אהבה שאינה תלויה בדבר" (ולעבודה ש"לא על מנת לקבל פרס", במובן של חלקי פרסה) — ראה גם בעתה אחישנה פ"ב הערה יט והנסמן בהערה נב.

נט ועל כן לומד המדרש (הנ"ל הערה נה) מפסוק זה על משך אבלות איש על אשתו ל"ע (וראה ביאורי תורה תמימה עה"פ אות לב).

ס וראה גם בפירוש המצודות עה"פ.

סא שה"ש ז, ט.

סב בדברים ל, יט. וראה בפירוש תעלומות חכמה עה"פ "ראה חיים וגו'". ראה ובחרת עולה ג"פ "ראה חיים".

סג "ראה חיים" שייך לחכמה (ראיה בחכמה ועל החכמה נאמר "החכמה תחיה") — איזהו חכם? הראה את הנולד" (תמיד לב, א), תולדותיהם של בני הזוג (בנים כפשוטו, שבלידתם תלויה ביאת משיח, וגם נשמות גרים).

סד וראה גם דרך מצותיך מצות פריה ורביה.

סה ראה שבחי הבעש"ט (תשע"ז) סימן קכו. על חסרון הרבנית לצ"צ ראה בית רבי ח"ג פ"ו (ובאג"ק הצ"צ אגרת יז).

טו בראשית ב, כד.

טז ב"מ נט, א. וראה כתובות סב, ב.

סח שו"ע אדה"ז חו"מ הלכות אונאה וגניבת דעת סעיף לב. סט ראה גם יין משמח ח"ה שער ראשון בתורה "אנה לידו ושמתי לך — תיקון האונאה"; חוברת עידון המדות עמ' יא.

אמנם, בדורנו אמר הרבי כי "נסתיימה עבודת הבירורים. בחיי הנישואין, זו הכוונה דווקא להתמקד בעיקר באחדות האמתית בין החתן והכלה, מתוך תודעת "אין עוד מלבדו"

יתוקנו בדרך ממילא הפרטים הדורשים תיקון בין בני הזוג (בצורה נסית-משיחית, באופן של "לכתחילה אריבער", בלי צורך 'לטבוע' בפרטים). בדור של עקבתא דעקבתא דמשיחא, כאשר "הנה זה עומד אחר כתלנו"^{טו} (ו'הנה הנה משיח בא, וכבר באי"^{טז}, ועלינו רק "לפקוח את העיניים"^{טז} וכו'), בטול היש של "כלה תתאה", הממד החיצוני של הכלה (וגם של החתן), כלול בבטול המציאות של "כלה עילאה", הממד הפנימי של הכלה (ושל החתן), וממילא הברור נפעל על ידי היחוד, ודוק.

מסירות נפש בנישואין

רבי הלל מדגיש שמעבר לכך שהמדרגה השניה, הנמוכה יותר, היא התכלית – יש בה גם מסירות נפש עמוקה יותר. טבעה ורצונה של הנפש האלקית הם כליון גמור באלקות, וכדי לרדת לעולם ולממש את תאוות ה' לדירה בתחתונים על הנפש האלקית להפוך את טבעה ולבטל את רצונה – "והוא כח יותר עמוק למשול ברוחו העצמי". בכך הוא מסביר שמסירות הנפש הראשונה היא בזה, נסתר שבתורה, שהוא יחסית בחינת "רצוא", ואילו מסירות הנפש השניה היא במשנה ובגמרא, נגלה שבתורה, שיחסית בבחינת "שוב".

מסירות הנפש של ה"רצוא" היא יחסית תהו ואילו מסירות הנפש של ה"שוב" היא תיקון. ככלל, הנישואין הם התמסרות לתיקון, "לא תהו בראה לשבת יצרה"^{טז}, אך בפרט אפשר גם בהם למצוא שני ממדים של מסירות נפש: ב"על כל

תתאה", הנמוכה יותר, משום שהתכלית היא עבודת הבירורים – לא די בגילוי הנפש האלקית, צריך לברר ולהפוך את הנפש הבהמית. בחיי הנישואין, המשמעות היא שאין להסתפק בהתאמה 'עקרונית' הנדרשת לחתונה^{טז}, בכך שיש בין בני הזוג הסכמה עקרונית על יעדי-חיים משותפים (בבנין בית המיוסד על אדני התורה והמצוות כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות^{טז}) וגם משיכת

הלב (או אפילו אהבה גדולה), אלא יש להשכין שלום בית על ידי הרבה עיסוק בפרטים – שיפור התקשורת, עבודת המדות וכו'.

אמנם, בדורנו אמר הרבי כי "נסתיימה עבודת הבירורים"^{טז} ומשמע כי עיקר העבודה היום הוא דווקא עבודת "כלה עילאה", עבודת צדיקים של חשיפת העצם היהודי, "ועמך כלם צדיקים"^{טז}, שעל ידי באים ל"עבודת היחודים"^{טז} בין נשמות ישראל, כשהבירור והתיקון שעדיין נדרשים בעולם ייעשו ממילא. בחיי הנישואין, זו הכוונה דווקא להתמקד בעיקר באחדות האמתית בין החתן והכלה, מתוך תודעת "אין עוד מלבדו", כאשר הכלה מתיחדת לגמרי בחתן ושניהם יחד מתיחדים בשותף השלישי, הקב"ה.

כמוכן, אין הכוונה לוותר על שלום בית כפשוטו, "אהבה ואחוה שלום ורעות"^{טז} בכל פרטי החיים, אלא שבדורנו, דווקא מתוך העבודה של "כלה עילאה", כאשר היא נעשית כדבעי,

ע על בירור ההתאמה בין בני זוג ראה ספר אהבה פרק 3. עא לשון הרבי במכתבים רבים.

עב שיחת יום ב' דר"ה תשמ"ז; שיחת פרשת ויצא תשנ"ב (ע"פ שיחת שמח"ת תרפ"ט של הרבי הרי"צ). ובכ"מ.

עג ישעיה ס, כא.

עד הטבע היהודי מאמר "תיקון הדעת" פ"ב (עמ' רב). ראה שיעור ש"פ תולדות, ב' כסלו תש"פ פ"ג (נדפס ב"ואביטה" גליון וישלח תש"פ).

עה ברכה שביעית של שבע ברכות.

עו שה"ש ב, ט.

עז ספר השיחות תנש"א עמ' 548, וראה גם עמ' 490.

עח ראה שיחת פרשת ויצא תשנ"ב.

עת ישעיה מה, יח.

בתוך השני – מצד החיצוניות האשה היא "עזר כנגדו"^פ, המתמסרת מתוך בטול היש לסייע לבעלה (אך עדיין היא נמצאת כאישיות נפרדת), אך בפנימיות היא מתמסרת אליו לגמרי עד ל"והיו לבשר אחד" (מדרגת "אעשה] לו [עזר כנגדו]" בנישואין^פ).

רבי הלל מוסיף שב"כיצד מרקדין לפני הכלה"^פ מעוררים בה את הממד הפנימי – גילוי הפנימיות הוא על ידי השיר והריקוד (נוטריקון שיר) לפני הכלה, בחתונה על ידי השיר והריקוד של כל המשתתפים ובחיי הנישואין על ידי השיר והריקוד של האיש ואשתו.

עוד אומר רבי הלל שבשבת כופלים את "לכה דודי לקראת כלה" כדי לרמוז לשתי בחינות הכלה. "לכה [דודי]" אותיות "לקראת] כלה", סוד הכלה שבחתן – משיכת החתן אל הכלה. על אף שמדובר בפנימיות וחיצוניות של אותה כלה, אומרים "לכה דודי לקראת כלה" פעמיים – ישנה בנישואין משיכה מיוחדת של החתן לפנימיות הכלה ומשיכה מיוחדת שלו לחיצוניות הכלה. כל משיכה נובעת ממציאית חן של הכלה בעיני החתן (על דרך "ונח מצא חן בעיני הוי"^פ), ועל שתי הבחינות נאמר "תשאות חן חן לה"^פ. והנה, "תשאות חן" אותיות אשת חנות – "אשת חן"^צ הכוללת את כל שלש החנות שמונים חז"ל: "חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה, חן מקח על לוקחו"^צ (ורמז יפהפה: "חן מקום על יושביו חן אשה על בעלה חן מקח על מקחו" עולה ג"פ חן ועוד "אשת חיל עטרת בעלה"^צ). על היחס בין שתי מדרגות

יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו"^פ יש ממד של מסירות נפש, של עזיבת המוכר והבטוח לטובת דבקות במישהו אחר והתמסרות אליו – אך זו יחסית מסירות נפש של "רצוא" עליה מתאים לומר "זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"^פ. ה"שוב" הוא בהקמת הבית ולידת ילדים, כשאת כל האהבה צריכים להכניס לתוך פרטי המציאות במעין ירידה שניה של הנפש לגוף^ב. מסירות הנפש בירידה לגוף היא כפולה – "על כרחך אתה חי [בירידה לגוף, לעיסוק בבירור הנה"ב ועיני העולם] ועל כרחך אתה מת [כשבתוך העיסוק בעולם ההוה והנפסד נדרשת גם מסירות נפש או מסירות רצון של הנפש הבהמית]"^פ.

אחרי הסבר שתי מדרגות מסירות הנפש מוסיף רבי הלל עוד משפט חשוב – "אך אחר מסירות נפש נעשה מזה אהבה כו". מסירות הנפש הפנימית שב"שוב", המסירות לרדת לגוף ולעסוק בבירור העולם, כרצון ה', הופכת לאהבה מורגשת – אהבה לה' שחשה הנשמה כמציאיות נפרדת, בחינת "ובכל נפשך" – אפילו נוטל את נפשך". בחיי הנישואין, אפשר ללמוד מכך שתנועת ההתמסרות לנישואין בכלל וכלפי בן הזוג בפרט, מתוך נכונות לויתור על טבעי הראשון ובטול היש, היא ההופכת בסופו של דבר לאהבה (וכשהתחלה היא אהבה, בלי חויה של התמסרות, אין זו אלא 'התאהבות' חיצונית של "התגלות לבו"^פ).

פנימיות וחיצוניות הכלה

כפי שכבר צוין, על אף שדובר על שתי כלות, רבי הלל מדגיש שהכוונה היא לפנימיות ולחיצוניות של כלה אחת בעצם. כך גם אצל כל "אשה כשרה", שני הממדים מתקיימים אחד

פ ה בראשית ב, יח.
פ ו על שלש המדרגות לו עזר כנגדו – בטול במציאות של "לו" ובטול היש של "עזר" (ושל "כנגדו") – ראה הקדמת שכינה ביניהם הערה א.

פ ז כתובות טז, ב.

פ ח בראשית ו, ח.

פ ט זכריה ד, ז.

צ משלי יא, טז.

צ א סוטה מז, א.

צ ב שם יב, ד.

פ בראשית ב, כד.

פ א ירמיה ב, ב.

פ ב ראה חסדי דוד הנאמנים חלק ד' עמ' 150. ובכ"מ.

פ ג אבות פ"ד מכ"ב.

פ ד משלי יח, ב.

החכמה והבינה (המים והאש), יחוד יֵה שבין איש ואשה^{צח}.

"רננא [דאורייתא]" הוא היפוך אותיות נר, ראשי תיבות "נחת רוח". לאיש יש נחת־רוח מאשתו^{צט} (לה מסורה מצות הדלקת הנר בבית^ק, נר שענינו שלום בית^{קא}), ואותה "נחת רוח לפני" גורמת לו לקיים ביתר שאת "נחות דרגא" (נחת לשון נחיתה־ירידה ומנוחה^{קב}). והנה, "נחת רוח" עולה הביטוי (שמוזכר בפירוש בלשון אדמו"ר הזקן) – "ועתה יגדל נא כח א־דני". אדמו"ר הזקן מסביר שזו המשכה מהכח הכלול בעצמות ה' יתברך להאיר (ממנו נמשכת ירידת־השפעת החתן). אכן, ב'פשט הקבלה', בין בני הזוג "כח א־דני" הוא כחה של הכלה, שכנגד המלכות – ה"נחת רוח" של החתן מגדיל שוב את כחה של הכלה להעלות ולהתייחד עמו (בסוד "עולה עמו ואינה יורדת"^{קג}), עד להתכללות גמורה ביניהם (כמבואר בהמשך הדרוש). הכח ה'כפול' שיש כאן, לאיש וגם לאשה, רמוז בכך שאותו מספר עולה "שנים כרבים"^{קד}, משפיע־מקבל.

"מטי ולא מטי"

השיר של החתן, הנמשך כנגד השיר של הכלה ובעקבותיו, הוא תנועת "מטי ולא מטי" של החתן, מלמעלה למטה, אל מול תנועת ה"רצוא ושוב" של הכלה, מלמטה למעלה (כפי שמיד יתבאר)^{קה}.

"מטי ולא מטי" היינו תנועת "נוגע ואינו נוגע"^{קי} המתארת את הריחוף העדין של הנשד

צח ראה סוטה יז, א וברש"י.

צט כתובות צה, א (וראה יבמות סג, א) ובכ"ד.

ק ראה שבת פ"ב מ"ו.

קא שבת כג, ב.

קב לקו"ת פינחס עו, א ובכ"ד.

קג כתובות מח, א.

קד שמות כה, יח.

קה עוד על היחס בין "מטי ולא מטי" של החתן ל"רצוא ושוב" של הכלה ראה בספר ברית הנישואין מאמר "טהרת המשפחה" (עמ' סד"ב).

קי ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א (הובא ברש"י דברים שבהערה הבאה).

הכלה, החיצוניות והפנימיות, ניתן לדרוש את הפסוק "בית [חן מקום] והון [חן מקח]" נחלת אבות ומהוי' אשה משכלת [חן אשה]^{צג} – החן של "כלה תתאה" הוא בממד החיצוני, הכולל "בית והון" (וגם יחוס, "נחלת אבות"), והחן של "כלה עילאה" הוא בממד הפנימי של "אשה משכלת". על יחוד שתי הבחינות יחד נאמר "טובה חכמה [אשה משכלת] עם נחלה [בית והון נחלת אבות]^{צד} – חכמה נחלה ר"ת חן (וכן [תשאות חן] חן לה" אותיות נחלה).

ג. שיר השירים

אורה של טעמי תורה בבית היהודי

את היחודים של החתן והכלה, בשתי הבחינות, פועל "שיר השירים". כך, מסביר אדמו"ר הזקן, "חתן עילאה", ירידת הקב"ה לתוך התורה, הוא בסוד "רננא דאורייתא" – המשכת טעמי תורה ('אותיות' של תענוג אלקי, שממשיכות אותו לתוך התורה). זהו השיר הפשוט ששר החתן לכלה – ה"רננא דאורייתא", טעמי־תורה שהוא מגלה לה.

בבית היהודי, מדרגה זו היא בעיקר האורה שהחתן משרה בבית – אור של "רננא דאורייתא". כאשר מדובר בטעמיה של "תורה חדשה מאתי תצא"^{צה}, כלשון רש"י על הפסוק הבא בשיר השירים (שנדרש כאן בהמשך הדרוש), "על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתד צפונותיה", הרי זהו "אורו של משיח" שלמעלה גם מ"אורו של משיח"^{צז}. בשלש האמות שבספר יצירה^{צח}, אמש, האור הוא־הוא סוד הכתה, ההשראה שמעל יחוד

צג משלי יט, יד.

צד קהלת ז, יא.

צה ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

צז ראה סוף שיחת ש"פ תולדת תשנ"ב.

צח פ"א י"ג.

"רצוא ושוב"), יש ממד של בטול היש – עם "ואל אישך תשוקתך" יש את ההכנעה של "והוא ימשל בך"^{ק"ג}, גם למעליותא^{ק"ד}, כחלק מהענוה הטבעית והשפלות נושאת החן^{ק"ט} של האשה. בתוך ה"שירים" של האשה היא 'משימה את עצמה כשירים'^{ק"ט} (וזוכה בכך להיות "שארית [לשון שאר-בשר] נחלתו"^{ק"ז} של האיש, המושכת אותו אליה לפקוד אותה באהבה רבה).

העליה והירידה ב"רצוא ושוב" של הכלה, ב"קולות עולים ויורדים" (כלשון אדמו"ר הזקן), היא גם סוד "אז תשמח בתולה במחול"^{ק"ח} כהסברו של מורנו הבעל שם טוב^{ק"ט} – ריקוד של התקרבות והתרחקות, רגל בפנים (רגל הנצח, הבטחון הפעיל והיוזם את ההתקרבות) ורגל בחוץ (רגל ההוד, המתרחקת מתוך הכנעה ובושה, אך מלאה בבטחון סביל, נשי, בכך שהאיש יתקרב אליה ויפקוד אותה).

את תנועת הכלה מסביר בסוד "כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר"^{ק"כ}, המופיע^{קכ"א} ביחס ל"יובל... אבי כל תפש כנור ועוגב"^{קכ"ב}. יובל הוא גם סוד שנת היובל, שנה של "דרור בארץ"^{קכ"ג} – תחושת החופש לדור בכל מקום בארץ^{קכ"ד} לה זקוקה הכלה, העוברת מבת הוריה לבית בעלה. הרי "ביתו" זו אשתו^{קכ"ה} ועל הבעל להתאים את הבית לאשתו עקרת-עיקר הבית. האשה היא סוד ה"מקום", היינו

שנוהר לא להכביד על קנו, "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף"^{ק"ז}. זו התנועה שצריך לאמץ החתן ביחס לכלה^{ק"ח}, תנועה לא-מכבידה של "ורוח אלהים מרחפת על פני המים"^{ק"ט}, על פני המים-נוקבין שמעלה הכלה. כך מגלה החתן את מעלתו כ"חתן דומה למלך"^{ק"י}, עד לשלמות המלכות, של מלך המשיח, "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" זו רוחו של מלך המשיח, וביאתו אל הכלה היא בסוד ביאת המשיח.

כפי שמוסבר כאן, ה"מטי ולא מטי" הוא האור שנמשך מפה א"ק^{קיא} (וכן למעלה-מעלה בקדש), סוד הטעמים, שהם-הם ה"נשיקות פיהו". ביחוד החתן והכלה, ה"נוגע ואינו נוגע" מתבטא ביחוד נשיקין, יחוד רוחני 'מרפרף', הקודם ליחוד הגופני ושורה מעליו – יחוד י"ה (היחוד הרוחני העליון, זיווג נשיקין) הנמשך ביחוד זה (היחוד הגופני-התחתון, זיווג גופני), ואזי "השם שלם"^{ק"ב} בשלום בית מלא.

בתוך ה"שירים" של האשה היא 'משימה את עצמה כשירים' (וזוכה בכך להיות "שארית [לשון שאר-בשר] נחלתו" של האיש, המושכת אותו אליה לפקוד אותה באהבה רבה)

השיר הנשי

מול ה"שיר" שמלמעלה למטה ("מטי ולא מטי") עולים ה"שירים" מלמטה למעלה ("רצוא ושוב"), שירי הכלה. בתשוקת הכלה אל החתן, השיר התחתון העולה ממנה אליו (בתנועת

קז דברים לב, יא.

קח וראה באורך יין משמח ח"ד שער רביעי בתורה "נוגע ואינו נוגע".

קט בראשית א, ב.

קי פרקי דרבי אליעזר פט"ז.

קיא ראה ע"ח ש"ד [אזן חוטם פה] פ"ב. ובכ"מ.

קיב תנחומא תצא, יא.

קיג בראשית ג, טז.

קיד ראה בהקדמת שכינה ביניהם עמ' לח. ובכ"מ.

קטו ראה שם אות ב שתלות השפלות והחן עולה מלשון הפסוקים "אשת חן תתמך כבוד" (משלי יא, טז) ו"שפל רוח יתמך כבוד" (שם כט, ג).

קטז ע"פ ראש השנה יז, ב.

ק"ז מיכה ז, יח.

ק"ח ירמיה לא, יב.

ק"ט הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות נד.

קכ משנה שבת פ"ה מ"א.

קכא תו"א ז, ג.

קכב בראשית ד, כא.

קכג ויקרא כה, י.

קכד וראה ביצה כד, א.

קכה יומא פ"א מ"א.

להתכללות והתאחדות גמורה – כפי שרמוז במלה "שלמה" שיש בה גם ממד זכרי, כפשט הקרי, שלמה-שלמו, "מלך שהשלום שלו", וגם ממד נקבי, לפי הכתיב (הסוד) ב־ה המסיימת את שמו (באותו אופן מסביר אדמו"ר הזקן גם את המלה "ישקני מנשיקות] פיהו", הכוללת ה נשית ו־ז זכרית, וגם את המלה "שירה", הכוללת שוב חולם זכרי ו־ה מסיימת נקבית). היחוד הזה, שנעשה על ידי "המשכת עונג עליון... ועונג זה הוא ענין השיר", רמוז גם במלה "שיר השירים] אשר [לשלמה]" – לשון אושר ותענוג וגם לשון שיר, "אשירה להוי"קכט (ב"אשירה" נוספו ל- אשר אותיות י־ה – "שכינה ביניהם" וסוד יחוד נשיקין, כנ"ל).

קכט שמות טו, א; תהלים יג, ו; קד, לג.

סוד "ויבן את הצלע וגו'"קכט, "בינה יתרה נתנה באשה יותר מבאיש"קכט, עליה נאמר "ואי זה מקום בינה"קכט. כאשר הבעל מזהה את ביתו, המקיף הרחוק שלו, היחידה שבנפשו, עם אשתו, אזי מתקיים אצלו "חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה, חן מקח על מקחו" – שלש בחינות של "אשת חן", כנ"ל.

התכללות "שיר השירים"

בסופו של דבר, מסביר אדמו"ר הזקן, מתקיים "שיר השירים אשר לשלמה": שיר הזכר ושירי הנקבה, שתנועתם הפוכה, מגיעים בסופו של דבר

קכו בראשית ב, כב.

קכז נדה מה, ב.

קכח איוב כח, י"ב.

הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ חבה יתרה נודעת ללימוד מאמרי חסידות על שיר השירים.
- ◆ בלימוד שיר השירים יש לנוע בין המשל לנמשל – עד שהם מתאחדים.
- ◆ ב"יום חתונתו" – זה מתן תורה" התורה היא שלשת סוגי הקידושין – כסף, שטר וביאה.
- ◆ על האיש לעשות את הבית ל'בית של תורה' ובאשה תלויה מסירות-הנפש בבית.
- ◆ כהכנה ליחוד בין בני הזוג על האיש להשפיע לאשתו תורה, רגש מתוקן ושפע גשמי.
- ◆ באהבה לבן הזוג יש להרגיש 'כי הוא חיי' – בלעדיו חיי אינם חיים ועמו הם חיים טובים ומאושרים.
- ◆ בהסתלקות אשתו מאבד הצדיק את עיקר החיים דקדושה.
- ◆ דבור בין בני זוג נשאר ביניהם – לכן יש להקפיד שכל דבור ודבור יהיה חדור באהבה נצחית.
- ◆ "נסתיימה עבודת הבירורים" – הדגש בעבודת הנישואין הוא על היחוד העליון.
- ◆ חיי נישואין הם התמסרות לבן הזוג ולתיקון עולם (בבנית בית והעמדת דורות).
- ◆ התמסרות הופכת לאהבה (ואהבה ללא התמסרות היא 'התאהבות' חיצונית).
- ◆ "אשת חן" כוללת את כל מדרגות ה"חן".
- ◆ "שיר" האיש "נוגע ואינו נוגע" מלמעלה למטה וה"שירים" של האשה הם "רצוא ושוב" מלמטה למעלה.
- ◆ "ביתו' זו אשתו" – את הבית יש להתאים לאשה, הזקוקה לחופש המגורים כרצונה.
- ◆ שירי האיש והאשה מתאחדים באושר ותענוג – "שיר השירים אשר לשלמה".

השיעור מוקדש לזכות:
שלוחי הרבי הרב דרור ומיכל שי' שאול
לרגל יום הנישואין ה-23.
שיזכו להביא את המשיח תכף ומיד ממש

שיעור

שבועות משולש

תורה משולשת – מתן תורה ה-3333

קיצור מהלך השיעור

בשבועות לאחר התפלה דבר הרב בקיצור על היחוד של השנה – שנת 3333 למתן תורה. הוא הזכיר כמה **שלישיות חשובות בשבועות**, העמיק בסוד **שלשה שהם ארבעה** (לרגל ארבע החזרות של הספרה 3) והדגיש את עבודת **"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"** עמה יש להתעצם. ואיך זה קשור אלינו גם אחרי החג? לשם כך צריכים להגיע לסוף השיחה (הלא ארוכה)...

תליתאי לבטן, מרים אהרן ומשה. ביום תליתאי – לפרישה".
והנה הגמרא מסיימת "כמאן כרבנן"^ב, דהיינו ש"יום תליתאי" הוא רק לדעת חכמים ולא לדעת רבי יוסי^ג. נמצא שלכולי עלמא יש ארבעה 'תליתאי' – תורה משולשת, עם משולש, משה רבינו השלישי לבטן, בחדש השלישי^ד. ארבע

ב וראה רבינו חננאל שמלים אלו אינן בכל הנוסחים.
ג כלומר, לדעת חכמים ראש חדש סיון היה ביום שני בשבת, מצות פרישה נאמרה ביום חמישי, והתורה נתנה בשבת קדש (ששה בסיון) שהוא היום השלישי לפרישה. אך לדעת רבי יוסי ראש חדש סיון היה ביום ראשון, הופרשו ברביעי והתורה נתנה בשבת קדש (שבעה בסיון), היום הרביעי לפרישה.

ד **תורה עם משה חדש** = 1378, משולש בן (גן) – פרשיות התורה – פעמים הוי').

"אוריין תליתאי"

חג שמח! בערב חג שלחנו מסר מיוחד לחג שבועות של השנה הזו:
בחג השבועות מלאו שלשת אלפים שלש מאות ושלושים ושלש שנה למתן תורה בהר סיני. 3333 היינו שלמות המספר שלש ביחידות עשרות מאות אלפים.

ובגמרא "ברין רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי"^א. ופירש רש"י "אוריין תליתאי – תורה נביאים וכתובים. לעם תליתאי – כהנים לויים וישראלים. על יד תליתאי – משה

נערך מרשימת הרב ומהנחת השומעים. שבועות תשפ"א – בית הרב.

א שבת פח, א.

כל עבודת התפלה מבוססת על שלשת האבות - "תפלות אבות תקנום", וראשית תפלת עמידה היא הפניה ל"אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב"

העבודה ועל גמילות חסדים"^ט:
יעקב אבינו הוא עמוד התורה –
"יעקב איש תם ישב אהלים".
יצחק הוא עמוד העבודה –
"עבודה שבלב זו תפלה"^א
– "ויעתר יצחק להוי' לנכח
אשתו"^ב (כאשר יצחק רבקה
עולה בגימטריא תפלה^ג). אברהם
איש החסד הוא עמוד גמילות
חסדים.

ועוד: חג שבועות חל בדרך
כלל (כמו השנה) בשבוע של פרשת נשא (ותמיד
בסמיכות לה) שבה נמצא ה'משולש' העיקרי
בתורה: ברכת כהנים^ד, "הברכה המשולשת
בתורה"^{טו} – שלש ברכות פסוקים, בהם חוזר
המספר 3 שוב ושוב: בשלשת הפסוקים יש 15
תבות, 3 פעמים 5, ו-60 אותיות, 3 פעמים 20. סך
המרכיבים, 3 (פסוקים) 15 (תבות) 60 (אותיות)
עולה 78 (משולש 12), כמנין שלשת שמות הוי'
שבברכת כהנים (סוד שם של יב אותיות^{טז}).

שלשה צדיקים שהם ארבעה

עוד ממד של שלש בשבועות הוא שלשת
הצדיקים שתמיד מזכירים שצריך להתקשר
אליהם בשבועות – משה רבינו, דוד המלך
והבעל שם טוב^ז. משה ישראל דוד ראשי תבות

ט אבות פ"א מ"ב. זחר ח"א קמו, ב. על ההקבלה לאבות
ראה דרך חיים למהר"ל על המשנה (וראה באורך הטבע
היהודי מאמר "התפלה המתמדת" פ"ב).

י בראשית כה, כז.

יא תענית ב, א.

יב בראשית כה, כא.

יג מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופנים לה ו'צ. כתיב
רמ"מ משקלוב בכ"מ.

יד במדבר ו, כד"ו.

טו תפלת הש"ץ קודם ברכת כהנים (או כשאין כהנים.
ראה שו"ע או"ח קכח, י).

טז אוצר עדן הגנוז לרא"א, ח"ג סימן ט. כל פסוקי ברכת
כהנים = 2718, כפולת 3 ברבוע. התבות הראשונות יברך
(3 ברבוע פעמים 28, משולש 7) יאר ישא (3 ברבוע פעמים
חן) = 774 = 3 ברבוע פעמים אלהים.

יז חזרת המספר 3 בשנה זו 4 פעמים - 3333 - רומזת

שלישיות היינו 3333!

ארבע שלישיות הוא סדר
מחנה ישראל במדבר, ארבעה
דגלים ובכל דגל שלשה שבטים
(ככתוב בפרשת במדבר שקראנו
השנה כהכנה לשבועות), וכסדר
אבני החשן, ארבעה טורים ובכל
טור שלשה אבנים. במיוחד,
ארבעה תליתאי הוא רמז מובהק
לעשרת הדברות שנאמרו ביום
הזה, שהרי שלש פעמים שלש

פעמים שלש פעמים שלש (שלש בחזקת ארבע)
= "אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים!"

עד כאן מה ששלחנו במייל – אני מקוה
שכולם קראו. הדגשנו שבגמרא שהבאנו יש חמש
שלישיות (כדעת חכמים), אבל כדי להגיע לשנה
עם 5 פעמים 3 – שנת 33,333 – נצטרך לחכות
קצת...

בכל אופן, כעת נרחיב עוד קצת בדברים –
בסוד המספר 3 שמודגש כאן:

ברכה משולשת

הדבר הראשון והעיקרי ששייך למספר
שלש הוא שלשת האבות, "אין קורין אבות
אלא לשלשה"^ח – "שלשה מי יודע? שלשה
אני יודע! שלשה אבות!". כל עבודת התפלה
מבוססת על שלשת האבות – "תפלות אבות
תקנום"^ט, וראשית תפלת עמידה (שהכונה בה
מעכבת) היא הפניה ל"אלהי אברהם אלהי יצחק
ואלהי יעקב"^י.

האבות הקדושים, אברהם, יצחק ויעקב
מקבילים לעוד שלישייה יסודית מאד – "על
שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל

ה ברכות טז, ב.

ו פיוט "אחד מי יודע".

ז ברכות כ, ב.

ח שמות ג, ו' וטו; שם ד, ה.

לשלשת הצדיקים של שבועות: משה ואהרן הולכים יחד – "הוא אהרן ומשה... הוא משה ואהרן"^{כא} ("לומר לך ששקולין כאחד"^{כב}), "ואלה תולדת אהרן ומשה"^{כג} (אף על פי ש"אינו מזכיר אלא בני אהרן"^{כד}), לכן יש להוסיף לשלשה אלו את אהרן, וביחד הם "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים"^{כה}.

אהרן עצמו קשור למספר ארבע: ככהן גדול הוא לובש ארבעה בגדי לבן ועוד ארבעה בגדי זהב, ושמו **אהרן** עולה 4 בחזקת 4. אם נוסיף **למשה דוד ישראל** את **אהרן** (הכהן) נקבל 1156 שעולה **טוב טוב** ברבוע, "אין טוב אלא תורה"^{כו}. אחד המבנים המובהקים של שלשה שהם ארבעה הוא במשנה בפרקי אבות: "שלשה כתרים הם – כתר תורה, וכתר כהונה, וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם"^{כז}. תורה כהונה מלכות ראשי תבות **כתם**, "ראשו כתם פז"^{כח}. ארבעת הכתרים מכוונים כנגד ארבעת הצדיקים שהזכרנו באופן ברור: כתר תורה היינו משה, כתר כהונה אהרן, כתר מלכות דוד, וכתר שם טוב לבעל שם טוב!

ארבעת אלו מקבילים ל־ג רישין שבכתר ול"רישא דלא ידע ולא אתידע", רדל"א, שמעליהם (היינו ג רישין הכלולים באריך, בו מלובשים ז תחתונות דעתיק, וה־ג ראשונות דעתיק נחשבות כולן רדל"א^{כט}): הבעל שם טוב, "כתר שם טוב", מכוון כנגד רדל"א, "לא ידעתים"; אהרן היינו גלגלתא (בה מלובש חסד דעתיק); משה רבינו היינו מוחא סתימאה (בו

מיד, ביאת המשיח תיכף ומיד ממש! גם בשמות שלהם הצדיקים האלה הם 'שלמות' של שלש: **משה ישראל דוד** בגימטריא 30,900 ברבוע (סוד "הלב היהודי", 5 פעמים ל). 30 היינו שלמות המספר 3 (התכללות המספר 3 במספר 10, עשר ספירות ועשר כחות הנפש) ו־30 ברבוע היינו השלמות של 30 (התכללות שלמה).

והנה, על גבי שלמות המספר 3 ישנה תוספת המשלימה 4. אנחנו מזכירים הרבה שהמספר שהרבי הכי אהב הוא 3,3 הוא מספר של יציבות – ימין, שמאל, אמצע. אבל אצל הרמב"ם (ביחוד במורה נבוכים) המספר הכי חשוב הוא 4 (בסוד ארבע אותיות שם הוי"ב"ה, שם העצם, שם המפורש ושם המיוחד – שגם נקרא "שם בן ד"^ל). היות שבשנה שלנו יש 4 פעמים 3, צריך להתייחס למספר 4.

קודם הזכרנו את שלשת האבות וש"אין קורין אבות אלא לשלשה", אך יחד עם זאת דוד המלך משלים את האבות למרכבה שלמה, בעלת ארבע רגלים (מבלי להחשב "אב" רביעי^{לא}). כך גם ביחס

המצוה העיקרית המשולשת היא "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". זהו פסוק השיא בתורה של אהבת ה'

לארבע רמות של שלשת הצדיקים, כמדובר בשיעור ב' סיון השתא, וכדלקמן בפנים.

יח ועם זאת, הוא מורכב משלש אותיות (שונות) בלבד. ראה גם הקדמת שבעים פני חן בסוד השלש וסוד הארבע. יט דוד בקש "בחנני ונסני" כדי להמנות עם האבות (סנהדרין קז, א) אך מן השמים לא היה נוחא בכך (שהרי "אין קורין אבות אלא לשלשה") ולכן לא עמד בנסיון אף שלא היה "ראוי לאותו מעשה" (ע"ז ד, ב).

כ אפשרות נוספת לסוד של ארבעה הטמון בשלשת האבות הוא הוספת יוסף (שאף הוא נשמה דאצילות, מרכבה שלמה, כאבות, ולא נשמה דבריאה, כשאר השבטים), אך אף שברוחניות כל בני יעקב נולדו מכח "תלדות יעקב יוסף" (בראשית לו, א וראה בראשית רבה פד, ה) הרי שבגשמיות הוא אבי השבטים אפרים ומנשה ודוד שייך לשבט יהודה. עוד יש לציון שעם שלשת האבות ישנן גם ארבע אמהות (כאשר יעקב, השלישי, מתחלק לשתיים, על דרך המבואר לקמן בפנים בענין "בכל

מאדך"), והרי אב ואם הם "בשר אחד".

כא שמות ו, כו"כ.

כב רש"י שם.

כג במדבר ג, א.

כד רש"י שם.

כה משל ל, יח.

כו אבות פ"ו מ"ג; ברכות ה, א.

כז אבות פ"ד מ"ג.

כח שה"ש ה, יא.

כט ולהעיר שבספר סוד ה' ליראיו ש"א מוסברת המשנה באבות באופן אחר.

שלשה־שהם־ארבעה, "שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתיים", כאשר "במאד מאד" הוא סוד כתר שם טוב ש"עולה על גביהם", ישראל בעל שם טוב, מדת ההודיה מאד מאד. זוהי העבודה שלנו בשנה הזו, להתעצם באהבת ה' עד תכלית אהבת "בכל מאדך" – הוי מודה לו במאד מאד."

שנה שלמה של עבודה

[שאלה: הלוח העברי הוא לפי "מולד תהו" (שהתחיל שנה לפני לידת אדם הראשון)^ל ואילו החישוב שמתן תורה הוא בשנת ב'תמ"ח הוא לפי "מולד אדם" (שנה מאוחר יותר). כלומר, שנת ה'תשפ"א (שלפי "מולד תהו") היא בעצם רק 3332 שנה ממתן תורה בשנת ב'תמ"ח (לפי מולד אדם). אז איך אפשר להתייחס לכזה רמז?]

תשובה: רואים ש"מנהג ישראל תורה" כן להתייחס לתאריכים בצורה כזו. גם הרבי מליובאוויטש התייחס כך – בשנת תשמ"ח הוא עשה 'עסק' מכך שאנחנו בשנת 3300 למתן תורה, ואמר בפירושו^ל שהדבר הוא למרות השאלה שאתה שואל. הוא הסביר למה, וגם אמר שיש כאן מעין 'ספק דאורייתא לחומרא' – כל מה שיכול לעודד להוסיף בתורה ומצוות ראוי לעשות!

בכל אופן, בשבילנו זה מצוין – במקום שכעת יהיה 3333 שנה למתן תורה, ומחר זה יעבור, אנחנו בעצם נכנסים לשנה שלמה שהיא שנת 3333 למתן תורה, שנה שלמה להתעצם עם הענין ועם העבודה שהוא רומז אליה. חג שמח!

ל ראה רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"ו ה"ב.
לח שיחת ז' אדר תשמ"ח.

"שלשה כתרים

הם - כתר תורה, וכתר כהונה, וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם". ארבעת הכתרים מכוונים כנגד ארבעת הצדיקים: כתר תורה משה, כתר כהונה אהרן, כתר מלכות דוד, וכתר שם טוב לבעל שם טוב!

מלובשת גבורה דעתיק); דוד (שאמר על עצמו "ואני תפלה"^ל) הוא סוד החוטמא (בו מלובשת מלכות דעתיק) – "לבעל החוטם אני מתפלל"^{לא}.

המצוה המשולשת העיקרית – אהבת ה'

המצוה העיקרית המשולשת היא "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"^{לב}. זהו פסוק השיא בתורה של אהבת ה', ושלש האהבות הללו מופיעות יחד רק עוד פעם אחת בתנ"ך, אצל יאשיהו המלך – "וכמהו לא היה מלך אשר שב אל הוי'

בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו"^{לג}. אפשר להבין זאת על פי הפסוק שקרא עליו ירמיהו "רוח אפינו משיח הוי"^{לד} – המשיח הוא גילוי דרגת "מאד", "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{לה}.

בתיקון ליל שבועות אומרים פסוק 'משולש' זה 3 פעמים, בתורה (פרשת ואתחנן), במסכת ברכות במשניות, ובמנין המצות. במשנה בברכות חז"ל מפרשים את המשנה. על כל חלק בפסוק יש פירוש אחד, חוץ מ"בכל מאדך" עליו יש שני פירושים: "בכל לבבך" – בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. "ובכל נפשך" – אפילו הוא נוטל את נפשך. "ובכל מאדך" – בכל ממונך. דבר אחד, 'בכל מאדך' – בכל מדה ומדה שהוא מודד לך, הוי מודה לו במאד מאד^{לו}. הפירוש השני של "בכל מאדך" הוא כפול בעצם – "במאד מאד". נמצא שמדת האהבה מתקשרת לסוד

ל תהלים קט, ד.
לא זהר ח"ג קל, ב.
לב דברים ו, ה.
לג מלכים"ב כג, כה.
לד איכה ד, כ. תענית כב, ב.
לה ישעיה נב, ג.
לו ברכות פ"ט מ"ה.

עבירה לשמה

היה יכול לעשות עבירה לשמה היה עושה והורג את הבהמות גם כן כיון שצוה המקום ברוך הוא מה לך שנראה לך עבירה יהיה עבירה לשמה אלא שמרוב צדקותיו שלא היה בו שום דופי לא היה יכול לעשות אפילו עבירה לשמה וממילא כיון שלא היה יכול לעשות עבירה לשמה לא היה יכול להתחבר עם הבעל עבירה להמשיך עליהם השפעה כי במה היה דבוק עמהם והמלך צריך להטיב לכל ישראל לכולם שוין אפילו לבעלי עבירה ח"ו וזהו שאמרו מ"ט לא נמשכה כו' מפני שלא היה בו שום דופי ולא היה בידו להטיב לכולם וכנ"ל.

"גדולה עבירה לשמה"^א, "בכל דרכיך דעהו אפילו לדבר עבירה"^ב. הצדיק צריך לדבק עצמו לכל ישראל כדי להטיב להם בגשמיות וברוחניות, כולל פשוטי העם ואף הרשעים הגמורים, וזהו הטעם הפנימי שעליו לעשות עבירה לשמה. הדוגמא כאן היא שאול המלך שהיה צריך להרוג את עמלק, כולל הבהמות – מה שנראה לעינינו כחטא, שהרי "אם אדם חטא בהמה מה חטאה"^ג – ואם היה מתגבר על 'צדקותו' ומקיים בתמימות את ציווי ה' היתה זו עבירה לשמה. אך בשאול לא היה דופי, ולא היה יכול לעשות מעשה

ולבני קהת לא נתן כו' בכתף ישאו # נראה לפרש כי נאמר אצל שאול משכמו ומעלה גבוה מכל העם... ובגמרא מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא נמצא בו שום דופי... ונראה כי בגמרא איתא גדולה עבירה לשמה וקשה מה זה שייכות אצל עבירה לשמה וכי מי צוה לעשות עבירה שיהא שייך אצלה לשמה # אבל נראה דהאמת הוא כך דהנה כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו כי אם להטיב לברואיו על ידי השפעות השפעה מעילא לתתא... והצדיק אשר הוא רוצה להשפיע לבני אדם צריך הוא לדבק עצמו עמהם כדי להשפיע כל דבר הצורך לטובתם כי מי שרוצה לעשות איזה טובה לחבירו אינו יכול לעשות לו הטובה בשלימות כי אם על ידי שידבק עמו באחדות גמור ואם כן הצדיק צריך לדבק עצמו בכל ישראל כדי להטיב להם ואיך הוא עושה עם הבעל עבירה חלילה הלא אף שהוא בעל עבירה אף על פי כן צריך להשפיע ולחיות ואיך יתקשר הצדיק עמו לזה אמרה הגמרא גדולה עבירה לשמה שהצדיק עושה גם כן איזה עבירה אלא שהיא לשמה ועל ידי זה יכול להתקשר עם הבעל עבירה גם כן ויטיב לו גם כן וענין עבירה לשמה הוא כך כמו אצל שאול דכתיב וירב בנחל ודרשו שרב על עסקי נחל אם על נפש אחד כו' בהמה מה חטאה והיה נראה לו זה שיהרוג הבהמות של עמלק עבירה גדולה # אבל אם

נערך מרשימת הרב כ"ו ניסן תשפ"א, ע"י יוסף פלאי.

א נזיר כג, ב.

ב ברכות סג, א. לכל הענין ראה בספר תשובת השנה מאמר 'בכל דרכיך דעהו'.

ג יומא כב, ב.

להעלות עצמכם אליו לקבל על ידו השפע שלכם כי בהכרח השפע הולכות על ידי המלך # וזהו ולבני קהת לא נתן בכתף ישאו כי על בני קהת שהיה צדיקים היה עבודת הקודש חל עליהם ומה היה עבודת הקודש בכתף ישאו שהיה צריכין להוריד השפע הנקרא כתף כנ"ל ודוק הטיב ותהיה מתוק לחיך.

תכלית העבירה לשמה היא להיטיב לכולם, גם לרשעים. מה שהצדיק יורד עד הרשעים שייך למדת ההשתוות שלו (שמחזיק עצמו שוה עם הגרוע שבישראל), מכח "שויתיה ה' לנגדי תמיד" – "לנגדי" רמז ל"עבירה לשמה", מה שנראה כאילו הוא נגד ה'. הצדיק שייך ליסוד, "צדיק יסוד עולם" – היסוד מצד עצמו מתייחס לצדיקים כיוצא בו, אך מצד שרש המלכות בתוך היסוד ("עטרת היסוד") יורד הצדיק אל העם, מזדהה עם ומיטיב להם.

שאל לא יכל לרדת למקום העם, ולכן העם היו צריכים לעלות ולהתאחד עמו במקומו, "הראיתם אשר בחר בו ה'" (התקשרות בראיה). אך התכלית היא "בכתף ישאו", להוריד השפע למטה, והיא דרגת דוד המלך. ובכל זאת שאל הומלך ראשון, כי תחלה היה צריך לעורר בעם את ה"רצוא" כלפי מעלה, לעלות לדרגת המלך; ואחר כך, אם היה שאל עומד בנסיון ומוחה את עמלק, היה יורד לדרגת העם, "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (כרמוז ב"ויפקדם בבזק" שנאמר בשאל).

שרש העבירה לשמה היא אצל הקב"ה עצמו, האומר לבעל תשובה "הנה מקום אתי", "הוא מקומו של עולם". "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" (ולעולם לא תגיע למקומו), אך הקב"ה מגיע למקומו של החוטא, ודן אותו שם לכף זכות. זהו סוד הצמצום, כאשר הקב"ה 'חוטא' כביכול, במה שמסלק ומעלים את אורו האין סופי, אך הכל "לשמה", כדי לתת מקום לנבראים. מעבירה לשמה זו נמשכות מדות הרחמים העליונות, "ויעבר ה' על פניו" להיות "עובר על פשע".

שנראה שיש בו דופי. לכן מלכותו לא נמשכה, לעומת דוד שהיה בו דופי (נכשל וחזר בתשובה). שאל סמך על שכלו האומר שמוטב לזבוח את הבהמות, אך היה צריך לעלות לאמונה פשוטה שמעל השכל, "נחלי אמונה" (מדת דוד המלך "דרך אמונה בחרתי"). ה"עבירה לשמה" שנדרשה משאל היא להיות 'עובר על שכלו' האנושי (על דרך "מעביר על מדותיו") לשמה, לשם ציווי ה'.

זו עיקר העבודה בדורנו, דוד עקבתא דמשיחא, אמונה פשוטה וקבלת עול. המשיח הוא כיעקב אבינו הלובר את בגדי עשו בעשותו עבירה לשמה (כמו בשפיכות דמים בהריגת עמלק), וממעשה זה עולה ריח טוב, "ריח בגדיו" – שייך לחוש הריח של המשיח "מורח ודאין" – "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו", שעל ידי זה משפיע טוב גם לרשעים־הבוגדים.

מכאן מוסר השכל השייך מאד לימים אלה – מנהיגי המדינה והצבא היום חושבים שנקמה כדבעי באויב התוקף והורג בנו – בבחינת "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם" – אינה מוסרית, אך באמת ההפך הוא הנכון ורק פעולת תגמול חזקה ומרתיעה, שלא נעשית בחשש מ'מה יאמר', היא המוסרית והנכונה לעם ישראל ובסופו של דבר גם לאוכלוסייה הערבית.

המלך והעם

ממשיך הנועם אלימלך: ולזה נאמר אצל שאל שהיה משכמו ומעלה גבוה מכל העם... כי היה למעלה מהם ולא היה יכול להשפיל אליהם כי אם שהם יתאחדו עמו פירוש שיהיו צדיקים ויאחדו עמו במדרגתו אבל הוא לא היה יכול להוריד עצמו אליהם כנ"ל שלא היה יכול לעשות שום עבירה קלה # לזה אמר שמואל להעם הראיתם כו' כי אין כמוהו פירוש ראייה הוא הבטה פירוש שצריכין אתם להביט ולהתקשר בו # כי אין כמוהו שאין בו דופי ולא יוכל להוריד אליכם להשפיע לכם וצריכין אתם

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת נשא

עבודת הלויים

"במה דמסר ליה חבריה".

ולא רצה רש"י לפרש כראב"ע ורמב"ן ש"יעשה להם" מוסב על המשכן והמזבח הנזכרים כאן, דהיינו כל הכלים שיגשו למשכן ולמזבת, "כי כלים רבים להם" (רמב"ן), שאם כן היה צריך לומר בלשון עבר "כל הנעשה להם".²

לתקן ולמסור

והנה בסיום מעשה בראשית נאמר "אשר ברא אלהים לעשות" שפירושו לתקן, הקב"ה ברא וכעת על האדם לתקן. וכאן למדנו ש"לעשות" פירושו (גם) למסור. והיינו הך: "אשר ברא אלהים לעשות" היינו למסור לאדם שיתקן. ה' מוסר ביד כל אחד ואחד את עבודתו ושליחותו המיוחדת לו לתקן את עצמו ואת חלקו בעולם.

מכאן נלמד גם ללשון עשיה של 'עולם העשיה', "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"¹ – אני בראתי ויצרתי את עולמות הבריאה והיצירה, אבל את עולם העשיה "עשיתיו" תוך כדי מסירת תפקיד לתחתונים, להיות שותפים עם הקב"ה.

וכן יש לדרוש "שמע בני מוסר אביך"³, מה

[ד, כו] וְאֵת קְלַעֵי הַחֶצֶר וְאֵת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הַחֶצֶר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֵת פֶּל פְּלֵי עֲבֹדְתָם וְאֵת פֶּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ.

אשר על המשכן כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגינים על המשכן ועל מזבח הנחשת סביב. **ואת כל אשר יעשה להם** כתרגומו ית כל דיתמסר להון, לבני גרשון.

המלים "ואת כל אשר יעשה להם ועבדו" צריכות פירוש: מהו "כל אשר יעשה", ולמי מתייחסת המלה "להם". ומפרש רש"י ש"יעשה להם" פירושו ימסר לבני גרשון. ואע"פ שבפסוק זה לא מוזכרים בני גרשון בפירוש, מכל מקום הם נזכרים בפסוקים הקודמים.

ופירוש המלה "יעשה", כתב הרמב"ן שהוא כמו "ומעשהו בכרמל", דהיינו הנכסים שהוא עושה בהם. אך הרא"ם פירש שעשיה היא שם כולל לכל הפעולות, וכאן הכוונה למסירה (ואין כוונת אונקלוס "דיתמסר" כפירוש המלה "יעשה" אלא פירוש הענין). ויותר נראה שאחד מפירושי עשיה הוא מסירה, "מה שמוסר ומפקיד להם הכלים קרוי עשיה, כמו שנאמר ביוסף 'ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה' שרצונו לומר שהוא היה מוסר להם לכל אחד ואחד" (באר מים חיים). וכן מצינו שלשון מלאכה מתפרש גם על מסירה, "במלאכת רעהו"⁴ מתרגם אונקלוס

א שמות כב, ז.

ב לפי ספר הזכרון, גור אריה, ועוד.

ג בראשית רבה יא, ו.

ד ישעיה מג, ז.

ה משלי א, ח.

נערך מרשימות הרב ע"י יוסף פלאי.

בארץ (וגם זה אינו מפורש, אלא שרש"י בפרשת תרומה לומד זאת מלשון יתד). המשכן בכלל הוא 'נע ונד', ללא קביעות מקום, ורק היתדות קובעים אותו בארץ במקום חנייתו. זו מעלה בעבודת בני גרשון שדוקא הם קובעים את המשכן, "ותקעתיו יתד במקום נאמן"⁷. גרשון הוא ממוצע בין קהת למרדי, ובתור ממוצע הוא כולל את שני הקצוות (כמו שמבאר הגור אריה⁸), ולכן הוא תוקע את היתד בארץ לעמידת המשכן כולו.

בפנימיות, יתד ראשי תבות יסוד תפארת דעת, הספירות ב'קו האמצעי' (בסדר עולה מלמטה למעלה) – הקו האמצעי יורד מהגבוה ביותר עד הנמוך ביותר, וכן גרשון בהיותו הממוצע-אמצעי בין קהת למרדי. יסוד-תפארת-דעת הן הזכר, סוד היתד התקוע (כאשר הדעת היא הפנימיות הנותנת תוקף וקושי ליתד, "אין קישוי אלא לדעת", והתפארת והיסוד הן היתד עצמו, "גופא [תפארת] ובריתא [יסוד] חשבינן חד"). יתד = אור אין סוף (שעולה אור אור), מאור אין סוף למעלה עד תקיעה בארץ למטה. יתד הוא בן-זוג של מיתר, "ויתדתם ומיתריהם". המלה יתד 'יוצאת' מהאות השניה של המלה מיתר (כמו הרבה זוגות), וכן שני השרשים קרובים יתד-יתר (דיר מתחלפות). יתד יתר מצטרפים יחד לריבוע, 1024, לב ברבוע (מדות המזבח בבית עולמים, ומספר האותיות בקריאת שמע). יתד הוא זכר כאמור ויתר היא נקבה (כאשר מיתר הוא כה פעמים הוי'⁹).

עבודת הלוויים בשיר

[ד, מז] מִבְּנֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְנִמְעָלָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לְעֵבֶד עֲבֹדֹת עֲבָדָה וְעֲבֹדֹת מִשָּׂא בְּאֵהָל מִזֶּדֶד.

ח ישעיה כב, כג.

ט לקמן פס' כז "עבודת הגרשוני הוא כמו הממוצע בין עבודת הקהתי והמרדי".

י יבמות נג, ב.

יא במספר קדמי, יתד הוא 13 פעמים 120, ויתר הוא 7 פעמים 335, זוג מובהק של זכר (13) ונקבה (7), כאשר 120 ועוד 335 הוא כפולת 7 ו'13'.

שאביך מוסר לך (בפשטות מוסר הוא משרש יסר, אך כעת יש לפרש משרש מסר), "מוסר השכל" שיש בו מסירת תפקיד (כמו מִסָּר בלשוננו). וההמשך "ואל תטוש תורת אמך" היינו תורה-הוראה כללית השוה לכל נפש (דהיינו שאבא, חכמה, הוא מוסר פרטי, ואמא, בינה, היא הוראה כללית).

היתדות במשא בני גרשון

"ואת קלעי החצר... ואת מיתריהם", דהיינו שהמיתרים הם במשא בני גרשון. וממקומות אחרים מתבאר שבמשא בני גרשון היו מיתרים ויתדות וכן במשא בני מרדי היו מיתרים ויתדות אחרים:

כך נאמר להלן במשא בני מרדי "וְעִמְוִדֵי הַחֶצֶר סָבִיב וְאֲדִנְיָהֶם וְיִתְדֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם" (פס' לב) ופירש רש"י "ויתדתם ומיתריהם – של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון היו. ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה וכו'".

ובסוף פרשת תרומה נאמר "לְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן כָּל עֲבֹדָתוֹ וְכָל יִתְדֹתָיו וְכָל יִתְדֵי הַחֶצֶר נְחֹשֶׁת" ופירש רש"י "יתדות – כמין נגרי נחשת עשוין ליריעות האהל ולקלעי החצר קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן כדי שלא תהא הרוח מגביהתן... תקועין בארץ" – אלו הם היתדות של משא בני גרשון, ואילו יתדות העמודים במשא בני מרדי אינם תקועים למטה בקרקע אלא בראש העמוד¹⁰ (ראה מזרחי וגור אריה פס' לב. וכל זה שלא כרמב"ן שם שחולק על רש"י). אמנם בפסוקים של משא בני גרשון אצלנו לא נכתבו יתדות כלל, ונמצא שהם כלולים ב"ואת כל אשר יעשה להם ועבדו".

היתד הוא הדבר היחיד במשכן שהיה תקוע

10 שמות כז, יט.

11 ראה רא"ם וגור אריה להלן פס' לב.

שתויי יין.¹⁷ יין שייך לבניה, "יין המשמח", ו"אין אומרים שירה אלא על היין"¹⁸ – ולכן הוא שייך ללוי ולא לכהן (אלא השמן שבחשאי, שמן חכמה ויין בינה).

וכן לגבי תפלה מפורש בהלכה "שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה"¹⁹, דהיינו שהתפלה דומה לשיר ששתוי כשר בו (לפחות בדיעבד), וכן **תפלה = שירה** (ולגבי ברכת המזון הדין קל עוד יותר, "שתוי מותר לכתחילה בברכת המזון"²⁰).

ברמז: רש"י מפרש ש"עבדת עבדה" היינו שירה. **עבדת עבדה שיר = 11 פעמים מהיטבאל** (הערך הממוצע של כל אות). מהיטבאל היא אשת המלך הדר²¹, סוד הידור מצוה, עצם הענין של עבודת עבודה, עבודה לעבודה אחרת 'להיטיב' את העבודה שתהיה מהודרת על ידי "מיטיב שיר"²².

יז גבורת ארי תענית טו, ב"לא מצינו שלוי שתוי יין אסור בשיר".

יח ברכות לה, א.

יט עירובין סד, א. ובטור או"ח צט "יין ושכר א"ל תשת' ראשי תיבות ואם שתה כדי רביעית אסור להתפלל תשת' תפלת שכור תועבה", ובפרישה שם "וגם תשת' ר"ת תפלת שתוי תפלה". ובסמ"ק מצור"ף על הסמ"ק מצוה יא מובא "שתוי תפלתו תפלה שנאמר 'אדני שפתי תפתח ופי יגיד' ראשי תבות שתוי" – ויש לומר שכאשר שותים מעט לפני התפלה אזי התפלה נאמרת ממילא, ה' יפתח את הפה והדברים יאמרו באמת. ראה שו"ע ונו"כ שם שבשתייה מועטת שאינה מפריעה כלל מותר גם לכתחילה).

כ שו"ע אדה"ז קפה, ד וממשיך "שנאמר ואלת ושבעת וברכת וגו' ואחר שביעה פעמים שהוא שתוי ואעפ"כ חייבה אותו התורה לברך". בדרך מליצה: לאחר ששתה בסעודה הוא כבר שמח כמו ביום טוב שבו "אין שמחה אלא ביין", ואומר "שיר המעלות... היינו כחלמים", כשיכור ישן וחולם. ב"שיר המעלות" יש בדיקן 50 תבות, גילוי שער הנו"ן ("תספרו חמשים יום", ומכאן כוונה יפה לספירת העומר). מובא בשם הרבי מקוצק שלחסידי יש אחיזה בברכת המזון יותר מאשר בתפלה, כי בתפלה שכור אסור להתפלל ובברכת המזון אפילו שתוי ושיכור יברך. וכן בהתוועדות חסידים שותים משקה, ומגיעים לשער הנו"ן – והרמז: יין היינו שני יודים יהודים שווים בקומתם (כידוע מהיהודי הקדוש בפירוש כתיבת שם "בספרים), שותים יין יחד ומגיעים לשער הין.

כא בראשית לו, טל.

כב שמואל"א טז, יז.

עבדת עבדה הוא השיר במצולתים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת. **ועבודת משא** כמשמעו.

"עבדת עבודה" הוא עבודת השיר של הלויים, שהיא עבודה בעבור עבודת הקרבנות של הכהנים (רא"ם). הלויים מלוים בשיר את עבודת הכהנים, לוי לשון לוי ("הפעם ילוה אישי אלי"). השיר הוא ביטוי השמחה, ועבודת הלויים בשיר היא "עבדו את ה' בשמחה"²³.

עבודת הכהנים היא "בחשאי וברעות אלבא", ועבודת הלויים היא "לארמא קלא"²⁴. זהו היחס בין חכמה ובינה, בטול ושמחה: הכהן הוא מצד החכמה, מוחין דאבא, בטול, ללא התפעלות מורגשת. והלוי הוא מצד הבינה (כמבואר על הפסוק "ועבד הלוי הוא"²⁵), מוחין דאמא, שמחה ("אם הבנים שמחה"²⁶).

אם כן, מה שעבודת הלוי נקראת "עבודת עבודה" היינו שהלוי מרים את הכהן, השמחה מעלה את הבטול! זאת מפני שיש לאמא עילאה שרש גבוה יותר מאבא עילאה. לעתיד לבוא תתגלה מעלה יתירה זו של הלוי, כמבואר שהלויים יהיו הכהנים ("והכהנים הלויים"²⁷). כלומר, "עבודת עבודה" תהיה יותר מהעבודה עצמה, השמחה של הלוי תתעלה מעל העבודה עצמה של הכהן, על דרך הפתגם החסידי שהמצוות ניתנו עבור שמחה של מצוה (בתור 'היכי תימצו' להתוועדות חסידית...).

שירה ויין

הונה הכהנים אסורים לעבוד כשהם שתויי יין, אבל בלויים לא מצינו איסור לשיר כשהם

יב תהלים ק, ב.

יג זח"ג טל, א"ב.

יד במדבר יח, כג. זח"א קנד, ב. לקו"ת פ' קרח נה, ב.

טו תהלים קיג, ט.

טז שער הגלגולים הקדמה לה.

פרקי אבות

פרק א', חשנה א'

שלשה דברים

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסְרָהּ
לְיִהוֹשֻׁעַ, וְיִהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים
לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסְרוּהָ לְאַנְשֵׁי
כְּנִסֵּת הַגְּדוֹלָה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה
דְּבָרִים, הָיוּ מִתּוֹנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ
תַלְמִידִים הַרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה.

אבות אלא לשלשה^א (אב = 3). כל מסכת אבות היא "שלשה דברים יחד" (= בראשית), "אוריאל תליתאי לעם תליתאי"^ב (שייך במיוחד לשנה זו, 3333 שנים למתן תורה). החלוקה לשלש היא סוד עולם התיקון שבו שלשה קוים, ימין שמאל ואמצע, בשיווי משקל יציב (סוד ה'מתקלא'^ג שאז דווקא יש זיווג פנים בפנים).

פרצוף שלשה דברים

את הופעות "שלשה דברים" באבות יש לכוון בפנימיות כנגד הספירות. "הם אמרו שלשה דברים" כנגד הכתר שבו שלשה ראשים, אמונה תענוג ורצון. "הוּו מתונים בדין" שייך לאמונה: אמונה קשורה למתינות, "המאמין לא יחיש"^ד, וכן כתר לשון המתנה "כתר לי זעיר"^ה. "והעמידו תלמידים הרבה" שייך לתענוג: ללמד תורה בהרחבה ו'בכף', כאשר התלמידים הם כתר-עטרה של הרב. "ועשו סיג לתורה" שייך לרצון: הסיג עוצר את הרצון השלילי, וכן כתר מלשון לכתר סביב כמו סיג-גדר. הזוג "על שלשה דברים העולם עומד/ קיים" כנגד חכמה ובינה. ההתהוות התמידית של העולם היא מיחוד חכמה ובינה (אבא ואמא),

המאמר הראשון בפרקי אבות הוא "שלשה דברים". גם במשנה הבאה, מאמר שמעון הצדיק "על שלשה דברים העולם העומד". הפרק מסיים בדברי רבן שמעון בן גמליאל "על שלשה דברים העולם קיים". פרק שני פותח בדברי רבי "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך" וכו', ובהמשך בחמשת תלמידי רבן יוחנן בן זכאי "הם אמרו שלשה דברים", כל אחד מהם אמר שלשה דברים. פרק שלישי פותח במאמר עקביא בן מהללאל "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה" (ונמצא ששלשת הפרקים הראשונים פותחים ב"שלשה דברים"). ובפרק חמישי "כל מי שיש בידו שלשה דברים אלו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע".

החלוקה לשלשה בולטת במשניות רבות בפרקי אבות (למשל "יוסי בן יועזר אומר [א] יהיה ביתך בית ועד לחכמים [ב] והוי מתאבק בעפר רגליהם [ג] והוי שותה בצמא את דבריהם"). גם שם המסכת אבות קשור לשלשה, "אין קורין

המשך בעמ' 28 <<<

א ברכות טז, ב.
ב שבת פח, א.
ג זהר ח"ב קעו, ב.
ד ישעיה כח, טז.
ה איוב לו, ב.

הסיפור החסידי

רבי מנחם מענדל מווארקין | מנהיג המרכבה

רבי מרדכי מנחם מענדל קאליש, 'הרבי השותק' מווארקין, נולד בשנת ה'תרע"ט לרבי ישראל יצחק, מייסד שושלת ווארקין והיה תלמידו של רבי מנחם מענדל מקוצק. כבר בחיי אביו הנהיג קבוצה קטנה של חסידי ווארקין, בהם מגדולי החסידים, שהדריך בדרכו המיוחדת בעבודת ה'. דרכו של רבי מנחם מענדל מיזגה בין חסידות ווארקין הלבבית לחסידות קוצק החריפה, וחבורתו הייתה נקראת "לייב־גווארדיה" (=חבורת האריות). לאחר פטירת אביו, בכ"ב בניסן תר"ח, מילא רבי מענדל לקבל את עול ההנהגה, במקומו הוכתר לאדמו"ר רבי שרגא פייבל מגריצא. הרבי מגריצא נפטר לאחר כחצי שנה בחג הסוכות תר"ט, ורק אז, בהוראת רבי מנחם מענדל מקוצק, ניא את לשבת על כיסא אביו והחל לכהן כאדמו"ר מווארקין. הצדיק מיטעט מאד בדיבור, וגם דברי תורה לא השמיע אלא בקיצור נמרץ. בחג הפסח תרכ"ח חלה, ולאחר חג השבועות לקחה לוורשה, שם נפטר לאחר מספר ימים, בט"ז בסיון.

רבי מנחם מענדל הייתה יותר מאשר תירוץ שאפשר לו להישאר במחיצת הצדיקים. בהנהגת המרכבה שלו התבטאה הבנה עמוקה במעשה מרכבה, וידיעה כי ההבנה לבדה אינה מספיקה. אצל צדיק כרבי מנחם מענדל, פרושו של **מעשה מרכבה** הוא היכולת לעסוק בעולם **המעשה** ולהפוך אף אותו ל**מרכבה** לאלוקות. ואף יותר מכך: "הנהגת הסוסים" בהקשר זה משמעה, כי לא זו בלבד שרבי מענדל יודע במעשה מרכבה, הוא אף מנהיג אותה. ביכולתו להוביל את הקדוש ברוך הוא, כביכול, לכל מקום שליבו חפץ ולהשרות שכינה בכל מקום בעולם.

עבודה רוחנית נוספת הטמונה בהנהגת הסוסים, היא שמירת הברית המופלאה של הצדיק מווארקין (בה קשורה גם הצניעות המופלגת שלו – שהניעה אותו להסתיר את ידיעותיו בתורה). הסוסים מסמלים בנביא את הפריצות המאפיינת את הגויים, אשר "זרמת סוסים זרמתם", והיכולת לנהוג בסוס נובעת משליטה עצמית מוחלטת בתחום זה. אפילו על

פעם ישב הרה"ק הזקן מווארקין ובנו מרן רבי מנחם מענדל עם הרה"ק מרוז'ין על ה'קעטשעל' [= מרכבה], נענה הרה"ק מרוז'ין ואמר "מי שאינו יודע מעשה מרכבה אל ישב על ה'קעטשעל". כשמענו את הדברים יוצאים מפיו, קפץ מרן רבי מנחם מענדל מווארקין ואמר: "מעשה מרכבה קען איך נישט, אבער טרייבען פערד קען איך" [מעשה מרכבה אינו יודע, אך לנהג סוס יודע אני...], התיישב במושב הקבוע לבעל־העגלה והחל לנהג את הסוסים. באמצע הנסיעה פנה הרה"ק מרוז'ין אל הרה"ק הזקן מווארקין ושאלו: "מאין זכה לבן כזה?", והשיב: "במתנת חנם מהקב"ה" [היינו ששום זכות לא מספיקה כדי לזכות בנשמה כזו].

בצניעותו, הסתיר רבי מנחם מענדל לחלוטין את עיסוקו בתורה בכלל, ובוודאי שלא הודה בידיעות נעלות כמעשה מרכבה. אך מההתפעלות שאחזה ברבי מרוז'ין, ניתן להבין שבדיחתו של

הרבי מהר"ש היה רבי טרי, שאביו הסתלק רק שנתיים קודם, והוא אברך צעיר [כבן שלושים וארבע]. בא הרבי המהר"ש לוורשה ונכנס לבקר את הרבי מווארק.

לפני שאביו נפטר היה המהר"ש נוסע למקומות רבים ומבקר אצל צדיקים שונים בלי להזדהות, בלבוש של סוחר פשוט. גם כאן, כאשר בא לבקר את רבי מנחם מענדל, לא הזדהה והנוכחים לא הכירוהו. הוא נכנס לרבי מווארק שהיה חולה אנוש ודבר איתו. תוך כדי השיחה שאל הרבי מהר"ש את הרבי רבי מנחם מענדל אם הוא לוקח רפואות, והוא ענה שלא. אמר המהר"ש: והרי כתוב "בורא רפואות?" כשכוונתו שצריך לשמוע לקול הרופא, שנאמר "ורפא ירפא", ובע"ה זה יעזור. ענה לו רבי מנחם מענדל: כתוב "אדון הנפלאות" והוסיף: זה כבר מאוחר מדי בשביל רפואות... ובאמת, כעבור זמן מה הסתלק הרבי מנחם מענדל.

הרבי מהר"ש עדיין היה בוורשה, ומיד כששמע על כך בא בפעם השנייה. רבי מנחם מענדל כבר שכב על הארץ מכוסה, ובני המשפחה שמרו עליו. הרבי מהר"ש נגש והסיר את הכיסוי מפניו, והביט בהם חזק מאד. בני המשפחה שלא הכירוהו רצו לסלקו משם, אך המשמש הזהיר אותם שכאשר היה אצל הרבי מנחם מענדל, הוא כבד אותו מאד, ולכן שלא יעזו לסלקו. לאחר מכן כסה הרבי מהר"ש את פני הצדיק ויצא.

כששאלו אותו לאחר מכן לפרש הדבר, הוא הסביר: קבלתי מאבי סימן, בעזרתו אפשר להכיר בפני צדיק אם הוא שמר את הברית בשלמות בחייו ["הכרת פניהם ענתה בס"]. פנים שלמות בסימנים אלו כמו של הרבי מנחם מענדל לא ראיתי מעודי, ולכן התבוננתי והסתכלתי בו חזק, כדי שאף פעם לא אשכח את דמות פניו.

פי פשט, הנהגת סוס היא כדי שילך בדרך הנכונה, במקום אחר מראית עיניו הסוסיות שהוא סוטה לחפש בשטח.

אמרה ידועה של רבי אברהם המלאך מורה לאדם: "הצלף בסוסים עד שידעו כי סוסים הם", או, בגרסה אחרת, "עד שיחדלו מלהיות סוסים". התביעה מהסוס לדעת את מקומו היא עבודת האתכפיא, השייכת ל'מעשה בראשית' וטבע העולם הפשוט. התביעה כי יחדל מלהיות סוס היא עבודת האתהפכא, 'מעשה מרכבה' המגלה אלוקות בכלים גשמיים. על שמירת הברית של רבי מנחם מענדל מסופרים שני סיפורים חשובים: בהיותו פעם על אם הדרך התנפלו עליו חיות רעות, ואמר בזה"ל: "איך האב ניטש מורא, וזייל איך האב ניטש פוגם גיווען" [= איני מתיירא, משום שלא פגמתי].

בוהר הקדוש כתוב שאדם שלא פגם בבריתו נשמר מחיות רעות, כי צלם האלקים שלו שלם והחיות יודעות לזהות אותו כאדם. כך מסופר גם על ה'אור החיים' הקדוש, כי בהיותו במדבר קרב אליו אריה, השתחוה ונתן לו לרכב על גבו. סיפורים דומים רבים מסופרים על צדיקים אחרים, כשהמשותף לכל הצדיקים הוא הילוכם בדרכו של יוסף הצדיק – העומד בניסיון שמירת הברית.

סיפור נוסף על שמירת הברית של רבי מנחם מענדל, מקשר בין רבי מנחם מענדל מווארק והרבי המהר"ש מחב"ד (ומעניין לציין כי מספר שנות חייו של הרבי מווארק זהה לזה של הרבי המהר"ש. דבר זה משמעותי מאוד אצל צדיקים, כפי שכתוב: "יודע ה' ימי תמימים"). הסיפור נמסר מפי הרב גד וינקרוט שיחי, ששמע מפי חסיד ביאלא בשם ר' משה פרידמן, ששמע מפי המשמש של רבי מנחם מענדל:

רבי מנחם מענדל חלה בסוף ימיו ונסע לוורשה, ושם הסתלק ונקבר. באותו פרק זמן

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

עבודה עברית ומעשר כספים

האם אפשר להחשיב הוצאה יתרה כדי להקפיד על עבודה עברית וכן תרומת כספים לטובת פעילות פוליטית נכונה במסגרת מעשר כספים?

מענה:

יש מגדולי ההוראה שכתבו שניתן להשתמש בכספי מעשר גם למטרות כאלה. על כל פנים, אם מהדרים להפריש לצדקה חומש מההכנסות, כפי הראוי לכתחילה, אפשר להשתמש בחלק שמעבר למעשר [המחויב מן הדין] למטרות הטובות שהזכרת.

תפילין לפני טבילה במקוה

אני משתדל לקרוא קריאת שמע בתפילין עוד לפני התפלה במנין (מכמה טעמים). מה עלי לעשות כאשר אני זקוק לטבילת טהרה ואיני יכול לטבול לפני כן?

מענה:

ככלל, כדאי לנהוג במנהגים השווים לכל נפש (ולדין הכוונה למנהגי חב"ד המופיעים בספר המנהגים) ולזכור שהעיקר הוא "רחמנא לבא בעי". על כל פנים, אם יש מנהג קבוע לא מוותרים. כאשר לא ניתן לטבול, יש גם אפשרות להטהר בשפיכת ט' קבין או בארבעים שפיכות של נט"י לפי הכוונה המבוארת מהבעל שם טוב [ראה צוואת הריב"ש אות קמד].

המשך מעמ' 25 <<

מה למעלה ממך" כנגד הדעת. ודברי עקביא בן מהללאל כנגד היסוד, "מאין באת מטפה סרוחה" נוגע לתיקון היסוד. "שלשה דברים" בתלמידי אברהם אבינו לעומת תלמידי בלעם הרשע, כנגד המלכות. תיקון המלכות דקדושה הוא להיות מתלמידי אברהם ולהתרחק בתכלית מתלמידי בלעם הרשע, אברהם אברהם = מלכות.

"ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה!"
"הם אמרו שלשה דברים" של חמשת תלמידי ריב"ז, כנגד חמשת הקצוות במדות הלב, מחסד עד הוד.
הזוג "הסתכל בשלשה דברים" כנגד דעת ויסוד (הדעת היא פנימיות היסוד). דברי רבי, "דע

1 משלי ג, יט.

הברכה האלפית

המתכנן ליציאה מהבית, כזה שישפיק לו להגיע בזמן לתחנה. בזמן? כמובן, המועד המתכנן כולל גם תוספת של דקת המתנה, כי אולי משהו בכל זאת ישתבש בדרך, אז צריך להערה לכל תרחיש אפשרי...

לפעמים אני קצת מקנא בגדי. הלואי עלי... אני יכול לכוון את השעון, אבל מתי לקום בפעל זו כבר שאלה נפרדת... להכין תיק מראש? בשביל זה צריך ראש מתאים... יש הרבה יתרונות בדיקנות הזו. אבל זה לא אני, ממש לא. כשאני עושה משהו – אני רוצה לעשות אותו עד הסוף, להיות שם. שותים שוקו? בנחת, עם כל הזמן שבעולם.

פעם בקיץ החלטנו לצאת שגינו יחד לטיול. להיכן? מבחינתי לא משנה, העקר שמגיעים למקום עם מים, שאפשר יהיה להתרענן ברחיצה. כמו שאתם מבינים, גדי לקח על עצמו את מלאכת התכנון. זמן יציאה, מרחקי הליכה, שעת חזרה משערת, ציוד נדרש,

"כמה זמן נראה לך יקח לך?"
 "תספיק כבר. יקח כמה לך..."
 "מה לך פתענה פכא?"
 "כי פכא, אל לך פתענה פכא!"

בפרשת נשא אנו פוגשים את הברכה המיוחדת לאהרן ובניו – **ברכת כהנים**. ה"ברכה המשלשת", כפי שאנו מכנים אותה בתפלה, מרכבת משלשה פסוקים, שמספר המלים בהם הולך וגדל. זו עדות לכהן ש"הברכה – "יברכה", "יאר", "ישא" – הולכת מחיל אל חיל ומתגברת.

דעתנו או דברנו

מכירים את האנשים האלו, המתכננים, שכל דבר אצלם ידוע מראש? יש לי חבר כזה, גדי. הוא יודע בדיוק מתי יקום, כמה זמן יקח לו לאכול ארוחת בקר ומה יאכל בה, התיק שלו יהיה מארגן מאתמול לפי רשימת הציוד המלא, שיעונו יצלצל בדיוק בזמן

המענין הוא, ששני הכחות הללו באים לידי בטוי גם בתחום הקדשה. בקיום המצוות אנו שואפים להגיע לדיוק הכי גדול, וכאן נמצא את תפקידו של כח הגבול. למצוות שנתנו לנו ה' יש בהחלט גבולות, והן צריכות להעשות בדיוק לפי הצווי, לא פחות ולא יותר – "לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו". חוש הגבול יגרם לי להגדיר היטב את גדרי המצוה וגבולותיה.

למשל: שבת נכנסת בשעה ידועה; את קריאת שמע יש לומר עד זמן מסוים; בפסח אמדד את שעורו המדיק של בזית המצה אותו אנו מחיבים לאכל בליל הסדר; לפני חג הסוכות אמדד באמצעות סרט מדידה את ארפו של ההדס המשלש. כל זאת מתוך מטרה לצאת ידי חובת קיום המצוה.

כח הפעולה

היכן נפגש את כח הפעולה-גבול? לא מפתיע, אבל גם בקיום המצוות! נכון, יש זמן לתפלה ויש לשמור אותה, אבל כמה זמן צריך להקדיש לתפלה? וולואי שיתפלל אדם כל היום כלו". הרי ה' גדול עד אין סוף, אז שיהי להגביל בזמן את משך המפגש בינינו? בכלל, חסידים לא כל כך אוהבים את המשג "לצאת ידי חובה". למה 'לצאת? למה לא להפגש יותר פנימה? למה לא להדר לפנים משורת הדין? אנוחנו לא רק חיבים,

בדיקת התאמה למזג האויר. מה לא? תכנון משלם לפרטי פרטים. האמת שזה מאוד הקל עלי. לא חושב שהייתי יכול לעשות זאת לבדי, ועל כך פרגנותי לו מפל הלב.

עד ש... עד שהגענו למעין, ושם זה כבר היה נראה לי מגזם. ההתחלה הייתה נחמדה: קפצנו פנימה, השתכשכנו, שחינו ונהננו עד הגג. אחר כך ישבנו לארוחת בקר על טונה מעשנת, אבל אז מבחינתו הסתים הארוע. זהו, צריך להתקפל, יש עוד דרך ארפה לפנינו, כך גרס גדי. אבל אני – אני עוד לא התחלתי. "רגע, תמתין, עכשו זה רק מתחיל", אני מבקש ממנו, "קח אויר צח ותנשם אותו, תהנה מהרגע, מה אתה כבר רץ הלאה?". "מה, חצי שעה לא הספיקה לך?", תמה גדי באזני. "איזה הספיקה... באנו כדי לסמן 'וי' אל תדאג, תכניות אפשר גם לשנות. תתגמש..."

כח הפעולה

הבדלי הגישות ביני לבין גדי מאפיינים שני סוגי אנשים – אלו שאוהבים לתחם כל דבר בתוך גבולות, ואלו שאוהבים דוקא להרחיב אותם... למען האמת, לא רק סוגי אנשים שונים, אלא שגם בכל אחד מאתנו קימות שתי הנטיות הללו. בשפת החסידות מכנה התכונה הראשונה 'כח הגבול', ואלו התכונה ההפכית מכנה 'כח הפעולה-גבול'.

להוסיף עוד ועוד, ולא לעצור.

האם כח הבלי-גבול מביא אותנו אל התכלית בעבודת ה'?" אין ספק שהוא מקרב אותנו אליה, אבל הוא בהחלט לא התחנה הסופית שלנו. מדוע? כי בסופו של דבר, ה' ברא עולם גשמי ומגבל, ולא סתם. הכוונה בבריאה היא שדוקא בתוך העולם המגבל והגשמי נבנה לו יתברך דינה. איך? דוקא על ידי קיום המצוות הגשמיות. וזה כבר רמז עבה לקיומו של כח שלישי, המאחד את שניהם יחדו – כח של בלי-גבול בתוך גבול. זהו החוש המיוחד של תורת החסידות!

כאשר נושאים הכהנים את כפיהם הם קדם כל מברכים אותנו בשמירת גבולות הקדשה – "יברכה ה' וישמרה"; בשלב הבא הם מברכים אותנו בגלוי אור פניו של ה', המביא אותנו להתקדמות אין סופית, שלא עוצרת – "זאר ה' פניו אליך ויחונך"; ולסיום אנו מתברכים בכח לשאת את ההפכים, את ה'גבול' עם ה'בלי-גבול', ולהשכין אותם בשלום – "ישא ה' פניו אליך וישם לה שלום!"

שנוצח לברך ולהתברך בכל שלש הברכות!

שבת שלום ומברך!

5?

אנחנו רוצים! עוד ועוד, בלי גבול!

למשל: עד היכן היא מצות הצדקה? כתוב בגמרא כי גם למצנה זו יש גבול: "המבזבז אל יבזבז יותר מחמש". כלומר, מי שמפזר מהונו לצדקה שיעשה זאת בגבולות סבירים, שיותיר את הרב לעצמו ולא יעבר את סף עשרים האחוזים מרכושו. כיצד מפרש הבעל שם טוב מאמר זה? הוא מתמקד במלה אחת מתוכו – "יבזבז". נכון, מי שעבורו מתן פסוף לצדקה הוא בגדר בזבז – שלא יגזים. אבל מי שעבורו גמילות חסדים היא המטרה – מתר לו להוסיף כהנה וכהנה, ללא הגבלה. זה לא נקרא לבזבז...

פס' גאוא פגאוא

כח הגבול בקדשה הוא דבר נצרך. בזכותו אנו יכולים לשמר היטב על גבולות ההלכה ולקיים את רצון ה'. יחד עם זאת, עלינו לשים לב שהרצון שלנו בשמירת הגבולות לא יגרם לנו, חלילה, להסתפק במועט. אומרים שמי שמחפש רק איך לצאת ידי חובה ומסתפק במועט מדרדר בהמשך להטיל ספק. הוא עלול להקשות: "מי אמר בכלל שחייבים? אולי זו רק חמרה שהמציאו?". כח הבלי-גבול שומר עלינו. הוא דוחף אותנו לשאף בקדשה,

שיר השירים,

ספר האהבה העמוק והמרגש, הוא משל יפהפה לנמשל העליון – סיפור האהבה שבין הקב"ה וכנסת ישראל, הדוד והרעיה. בעוד הנגלה שבתורה עוסק יותר בממד היראה ביחס לקב"ה, הנסתר שבתורה הוא 'תורת האהבה'. הקבלה משתמשת בדימויי האהבה שבין איש ואשה בהבנת העולמות, הספירות והפרצופים העליונים והחסידות מעמיקה במשמעות הפנימית-הנפשית של הקשרים הללו כדי להאיר באור חדש את הקשר שלנו עם הקב"ה. לכן, הבנה מעמיקה של שיר השירים תלויה בלימוד דרושי החסידות על הספר ודרושי החסידות הנלבבים ביותר הם הדרושים על שיר השירים. בחסידות מוסבר כי משל מכוון תמיד משתלשל ממקורו בנמשל העליון, ולמשל של שיר השירים יש קשר הדוק במיוחד אל הנמשל – כאשר איש ואשה זוכים ושכינה ביניהם הם גם משקפים בקשר ביניהם את "יחוד קוב"ה ושכינתיה". לכן, ההעמקה החסידית בסודות שיר השירים, הנוגעת ביחוד ה' ובתחושותיו של החסיד-המתבונן, העסוק בעומק ה'השכלה' וה'עבודה', היא גם העמקה בנימים העדינים של סודות הנישואין שבין איש לאשתו. המאמר העיקרי בחוברת השבוע נותן 'טעימות' מההתבוננות הזו. מתוך מאמר יסודי של אדמו"ר הזקן, ועמו ביאור של רבי הלל מפאריטש, דולה הרב גינזבורג שליט"א פנינים של הדרכות לחיי הנישואין בעולמנו שלנו בואכה ימות המשיח.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

